HEMMELIG

M Ø T E

(GSR) i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

tirsdag den 16. april kl. 18.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Bjørn Tore Godal.

Til stede var: Paul Chaffey, Kaci Kullmann Five, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Reiulf Steen, Jan P. Syse, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Johan J. Jakobsen, Kjellbjørg Lunde, Tora Aasland Houg (inn for Kjellbjørg Lunde under punkt 2 på dagsordenen og resten av møtet), Anders Talleraas, Tom Thoresen, Sigurd Verdal, Brit Jørgensen (for Kirsti Kolle Grøndahl), Ingeborg Botnen (for Åshild Hauan), Ranja Hauglid (for Gunnar Berge), Ingvald Godal (for Siri Frost Sterri), Terje Nyberget (for Jens Marcussen) og Rolf Ketil Bjørn (for Erik Solheim).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorvald Stoltenberg, handelsminister Eldrid Nordbø, sosialminister Tove Veierød, utdannelses- og forskningsminister Gudmund Hernes og fiskeriminister Oddrunn Pettersen.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Til dagsorden punkt 1: Departementsråd Gunnar Kjønnøy, Fiskeridepartementet, polarrådgiver Jan Arvesen, Utenriksdepartementet, spesialrådgiver Morten Wetland, statsministerens kontor.

Til dagsorden punkt 2: Spesialråd Ketil Børde, Utenriksdepartementet, underdirektør Grete Ek Ulland, Forskningsdepartementet.

Til dagsordens punkt 3: Ekspedisjonssjef Ole Peter Kolby, Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Bjørn Østern, Utenriksdepartementet, underdirektør Sten Lundbo, Utenriksdepartementet, spesialrådgiver Morten Wetland, statsministerens kontor.

Til dagsordens punkt 4 og 5: Ekspedisjonssjef Ole Peter Kolby, Utenriksdepartementet.

(GSR)

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Hans Ola Urstad.

Dagsorden

1. Norsk holdning foran årets møte i Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)

2. EØS-forhandlingene
   - Norsk Medisinaldepot
   - Forskningssamarbeidet

3. Eksport av våpen og militært materiell

4. Forholdet til Sør-Afrika

5. Eventuelt

Sak nr. 1

Norsk holdning foran årets møte i Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)

KOMITEENS LEDER: Vær så god, utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Vi kan si at et ledd i det forskningsprogram som ble satt i gang i 1986, er ferdig, og vi står foran neste ledd når det gjelder forskningshvalfangst.

Fra det første leddet av forskningen ser vi at våre forskere mener at det er en bestand av vågehval som tilsvarer den vi hadde for 40 år siden, altså 80 000 vågehval. Vi føler at vi har et så saklig og godt grunnlag at vi har ambisjoner om å overbevise omverdenen om at den politikk vi fører her, er riktig. Jeg er klar over at det kan høres vel håpefullt ut når vi hittil ikke har greid å overbevise noen, ikke en gang svenskene, men vi ser visse endringer bl.a. i naturvernorganisasjonene i Norge. Det er klart at hvis de begynner å skjønne hvorfor vi driver forskningshvalfangsten, og viser mer forståelse her, vil det også ha betydning i de internasjonale miljøvernorganisasjonene. Det er på denne bakgrunn og med denne ambisjon at Regjeringen har fattet følgende beslutning i syv punkter. Jeg skal lese dem opp:

1. Regjeringen har bestemt at norsk forskningsfangst av hval skal fortsette som en integrert del av

(GSR)

norsk forskning omkring havets levende ressurser. I 1991 vil forskningen konsentrere seg om bearbeidelse av materiale som allerede er innhentet. Norske myndigheter vil arbeide videre med planleggingen av et mer omfattende flerårig forskningsprogram. Innen neste sesong vil det bli tatt stilling til omfanget av fangstkomponenten i programmet i 1992, og for de påfølgende år på grunnlag av norske forskeres anbefalinger.

2) En skisse til videreføring av det flerårige forskningsprogram vil bli presentert for Den internasjonale hvalfangstkommisjonens, IWCs, vitenskapskomite på det kommende IWC-møtet i Reykjavik i mai i år.

3) Regjeringen legger vekt på at IWC skal avslutte sin omfattende bestandsvurdering av nord-øst-atlantisk vågehval på IWCs årsmøte i Reykjavik i mai i år

4) Regjeringen mener det er nødvendig at IWC i år fatter vedtak om reviderte forvaltningsregler for hval som grunnlag for fastsettelse av fangstkvoter til avløsning av IWC-moratoriet fra 1982.

5) Foreliggende bestandsvurderinger gir nå et godt grunnlag for å komme frem til en rasjonell og bærekraftig beskatning av vågehval, slik vårt arbeid har hatt som målsetting.

6) Norge har folkerettslig hjemmel til å drive forskningsfangst av hval, og vil igjen understreke dette på IWC-møtet i mai.

7) Regjeringen vurderer det slik at vi gradvis har oppnådd en økende forståelse og større gjennomslag for norske forskningsresultater og vurderinger, noe som det er viktig å bygge videre på i tiden fremover. Regjeringen vil trappe opp kontakten med andre land med sikte på at arbeidet i IWC kan komme inn i et mer konstruktivt spor i samsvar med Hvalfangstkommisjonens regler. Ressurser vil bli stilt til disposisjon for dette arbeidet.

Dette er Regjeringens vedtak om hvalfangst, og vi skal kl. 21 i kveld ha møte med organisasjonene.

KOMITEENS LEDER: Ønsker noen ordet?

ANDERS TALLERAAS: Jeg har et par spørsmål. Hvis jeg tolker dette rett, betyr dette fysisk stopp for forskningshvalfangst i år, altså at det ikke skal drepes dyr i år. Er det slik å forstå?

(GSR)

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det er riktig.

ANDERS TALLERAAS: Et naturlig spørsmål i forlengelsen av det er: Vil det at en et år står over å ha denne fangsten gjøre det vanskeligere å komme i gang igjen i neste runde, altså i 1992?

Den andre problemstillingen vil jeg i grunnen bare ha en bekreftelse på. Når det gjaldt opplegget i fjor, gikk det ut på at en på IWCs årsmøte i mai i år skulle forsøke å få vedtak som åpnet opp igjen for vanlig hvalfangst. Kunne det sies litt om hvordan sjansen for å få det til bedømmes. I fjor var det stort sett Island og Norge som stod skulder ved skulder mot resten av verden. Er det konkrete tegn som tyder på at det nå er endringer når det gjelder dette?

Jeg vil avvente svar på disse spørsmålene før jeg fortsetter.

ROLF KETIL BJØRN: Så vidt jeg skjønner, vil de sju punktene danne utgangspunkt for en opptrapping av aktiviteten på sikt. Det vil jeg gjerne ha bekreftet. Men jeg synes at i og med at man nå avvikler all forskningsfangst i 1991, vil det være vanskelig å komme tilbake. Ut fra det man har hevdet hele tiden, at dette er forsøksfangst som det er grunnlag for å drive med hensyn til naturen, så tror jeg at det hadde vært bedre om man har fortsatt og ikke kuttet ut forskningshvalfangsten i 1991. Et av de sterke argumentene tidligere for at vi ikke kunne drive hvalfangst, har bl.a. vært dette med fiskeeksporten til USA. Fiskeriorganisasjonene har tidligere sagt at det var viktigere å drive hvalfangst enn å legge seg flat for Greenpeace i USA. Men det som har skjedd, er at amerikanerne har stoppet all import av norsk oppdrettslaks. For det andre kjøper vi mye mer hvit fisk fra USA enn vi selger til dem, slik at disse argumentene om at de kan straffe fiskerinæringen, er borte,

Jeg må si jeg er skuffet over at man nå kutter ut all forskningsfangst. Jeg tror det vil være vanskelig å komme tilbake i og med at vi tidligere så sterkt hvedet at dette var det grunnlag for.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg har et par-tre spørsmål som jeg gjerne vil ha svar på.

Det ene gjelder vurderingen på forskerhold i Norge, av de som står for vårt forskningsprogram.

(GSR) Vurderer de det slik at det å avstå fra forskningsfangst i 1991 ikke representerer noen problemer for forskningsprogrammet, at det er helt greit, eller hadde de ønsket å opprettholde en viss fangst også i 1991 ut fra forskningsprogrammet? Det er det ene.

For det andre: Har dere hatt noen konsultasjoner med organisasjonene her - hvalfangstorganisasjonene, Fiskarlaget og andre involverte? Vet dere i tilfelle noe om reaksjonene på en eventuell stopp i 1991? Hvis det er noe nytt å meddele oss når det gjelder USAs reaksjoner utover det som er kommet fram, vil jeg gjerne høre om det.

Jeg må si at jeg i utgangspunktet stusser over at man hopper over 1991, selv om man har lagt inn flere elementer her som gir grunnlag for å ta fangsten opp igjen. I og med at vi avstår i 1991, kan vi se for oss at presset for at vi skal avstå også framover, vil øke. Her synes jeg at de vurderinger som de som skal drive forskningsprogrammet, har, også er ganske viktige. Jeg vil gjerne ha svar på disse spørsmålene.

JOHAN J. JAKOBSEN: Utenriksministeren presiserte at det er en økende forståelse for det offisielle norske syn når det gjelder hvalfangst. Han nevnte helt konkret naturvernorganisasjonene i Norge. Faktum er at også britiske forskere er i ferd med å komme mer på linje med norske forskere.

I et oppslag i Aftenpostens aftennummer så sent som i dag står det bl.a. at den britiske regjering vurderer å gjeninnføre slik fangst. Og nettopp i en situasjon hvor det synes å være en gryende økt forståelse for den norske holdningen som hele tiden har vært både folkerettslig og biologisk fundert, så er det grunn til å spørre om det ikke er riktig at en markerer kontinuiteten ved å ha en viss fangst også i inneværende år, særlig fordi punkt 6 i Regjeringens vedtak tar utgangspunkt i en understrekning av den folkerettslige hjemmel for den norske holdningen. Og ville det ikke nettopp i en situasjon hvor en argumenterer folkerettslig og biologisk, være riktig at en på en måte understreker det ved ikke å ha opphold i fangsten. I motsatt fall kan en undergrave den norske holdningen om at dette biologisk sett er riktig.

(SL) CARL I. HAGEN: Vi har nå fått en redegjørelse for et vedtak som Regjeringen allerede har fattet. Hva hensikten med våre synspunkter da er, har jeg litt problemer med å forstå. Hadde det vært før vedtaket ble fattet, som normalt er, så kunne jeg forstått det.

(SL) Jeg vil bare si at jeg er fornøyd med at man stiller ressurser til rådighet for informasjonsarbeid. Det har vi mast om veldig lenge. Det burde tas langt mer alvorlig, særlig informasjonsvirksomheten overfor publikum i andre land og overfor den såkalte miljøbevegelsen, som gjør det motsatte av det den hevder å gjøre.

Ellers har jeg det samme spørsmålet som Bondevik, nemlig: Når vi ikke skal ha noen fangst i år, er det da også deres syn som er ansvarlig for forskningsprogrammet? For da er det helt greit. Men hvis de mener det er nødvendig og ønskelig med forskningsfangst også i år, blir det noe annet.

KACI KULLMANN FIVE: Nå har jo slåsskampen vært ganske hard overfor andre land for i det hele tatt å ha muligheten til å gjøre det vi gjorde i fjor, nemlig å fange fem vågehval. Jeg er den første til å være særdeles fornøyd og glad hvis vi nå har fått et reelt grunnlag for å tro at vi kan sette i gang kommersiell hvalfangst etter hvert. Jeg leste inn i det utenriksministeren sa, at det selvfølgelig er det langsiktige målet, tatt i betraktning den bestandsvurdering man nå har, som er nøyaktig den samme bestandsvurdering som vi møtte opp i IWC med ved forrige korsvei. Jeg kan ikke se at det er kommet noe nytt der, men det kan jo være ytterligere underbygninger av dette materialet. Men det er akkurat de samme tallene som vi opererte med da jeg bl.a. satt og arbeidet med disse sakene. Jeg vil gjerne høre om det er kommet ytterligere ting til på dette feltet, altså forskningsmessig, som gjør at man føler at man står sterkere overfor IWCs årsmøte nå enn i fjor. Da nådde man ikke frem i forhold til årsmøtet på tross av den innsats som der ble gjort, og man følte man hadde et godt forskningsmessig grunnlag. Jeg vil gjerne ha en presentasjon av årsakene til at man nå tror det er mulig å nå gjennom.

Så sa utenriksministeren at det var skjedd en positiv utvikling. Tenker han da spesielt på de norske naturvernorganisasjonene? Det er selvfølgelig hyggelig hvis de har endret syn i denne saken, men jeg må innrømme at jeg aldri opplevde det som noe som helst hovedproblem i denne saken. Det var naturvernorganisasjoner i andre land som var hovedutfordringen på den delen av banen. Jeg vil gjerne også få et svar på hva bevegelsene utenfor Norges grenser her er. Selv om utenriksministeren har sagt noe om det, er jeg i likhet med Bondevik interessert i å høre hvorledes utviklingen er i USAs reaksjonsmønstre, og hva departementets vurdering er av den brevveksling som tidligere har funnet sted med handelsminister Mosbacher om dette spørsmålet, hvorledes disse punktene i Regjeringens vedtak nå stiller seg i forhold til - jeg har dessverre ikke teksten

(SL) foran meg, så det er vanskelig å være mer presis i det spørsmålet, men jeg vil gjerne ha en vurdering av det spesifikke punktet.

STATSRÅD ODDRUNN PETTERSEN: Jeg vil gjerne svare på de spørsmålene som Talleraas stilte om IWC.

Det er selvsagt vanskelig å forutsi hvorledes IWC vil håndtere disse spørsmålene på sitt møte i mai. Vi mener at med de resultatene vi nå har av vår forskning, og med vitenskapskomiteens håndtering av de norske forskningsresultatene ved forrige korsvei, vil det være rimelig å stille de krav til IWC som vi nå gjør gjennom det vedtaket Regjeringen har fattet, og som utenriksministeren refererte. Men jeg vil gjerne legge til at det er vanskelig å forutse kommisjonens endelige reaksjon på mai-møtet. Vi får sette vår lit til at fornuft og forskningsresultater over tid gjør inntrykk og har effekt.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Først forskerne. Ja, dette programmet er utarbeidet sammen med representanter for forskerne. De har vært med på det og gått inn for det, og de mener som vi, at det nå burde være en mulighet til å få med oss dem som ellers har vært mot. Derfor bruker vi resten av dette året på å prøve å få til det. Som det fremgår av teksten, er det ingen tvil om at vi har tenkt å gjennomføre forskningsprogrammet, slik at det bare er snakk om de månedene som vi mener det er verdt å bruke på å prøve å få både organisasjoner og regjeringer med oss i det. Det er ikke slik at man avbryter et forskningsprogram - bare så det er klart. Ett forskningsprogram er avsluttet, og det er nå snakk om å begynne et nytt forskningsprogram, som har vesentlig større dimensjoner enn det vi nå har. Det legges opp til noe sånt som 380 - 400 dyr over fem år. Så det er langt større dimensjoner over det vi da legger opp til.

Jeg kan ikke si noe om amerikanernes reaksjoner, vi har ikke merket noen tegn til endringer i holdninger, selv om det har gått mange rykter om det. Jeg får stadig besøk av folk som har snakket med folk i administrasjonen i Washington, som sier at de nå er i ferd med å endre holdning, men jeg må si jeg tror det er mer en tolkning av amerikansk velvillighet i generelle samtaler. Jeg tør ikke stole på at det er noen endring der. Vi mener at det opplegget vi her har, ikke er i strid med det som den forrige regjering skrev i sitt brev til Mosbacher.

(SL) Jeg kan bekrefte det som ble nevnt, at britiske forskere også skal ha endret holdning. Det har vi fått opplyst. Så får vi se når det bærer løs, om det viser seg å ha vært noen endring.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det var ett spørsmål som utenriksministeren hoppet over, og det var å si noe om norske organisasjoners holdning til dette - jeg tenker på Fiskarlaget, hvalfangstorganisasjonen og andre.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Vi skal ha et møte nå etter møtet i den utvidede med alle organisasjonene.

KACI KULLMANN FIVE: En liten oppfølging. Forstår jeg det riktig når jeg tolker det slik at Regjeringen mener at man ved å avstå fra å fange et lite antall dyr i år - det har beveget seg fra 17 ned til fem - øker mulighetene for å kunne få gjennomslag i IWC for et forskningsprogram med et vesentlig større antall dyr som skal fanges?

ANDERS TALLERAAS: Ut fra det som nå er opplyst på forskjellige spørsmål, kan en trekke den konklusjon at det er viktig at dette forskningsprogrammet er en sak som Norge styrer selv. Når det er enighet mellom myndighetene og forskerne om at en kan kjøre dette løpet på forsvarlig måte og kan stoppe forskningshvalfangsten i år, så er det en norsk nasjonal beslutning uten at det er noe spesielt ytre press som ligger der. Det synes jeg er ganske viktig. Det er stor forskjell på en beslutning vi tar ut fra egne behov og de beslutninger vi tar etter amerikansk eller Greenpeace-press, eller hva det måtte være. Jeg tar til etterretning opplysningene om at det er en forskningsmessig selvstendig vurdering som er gjort fra norsk hold. Vi har nok opplysninger om bestanden til at det fra norsk synspunkt er godtgjort at vi kan gjennomføre en kommersiell hvalfangst på det ressursgrunnlaget vi nå kjenner til. Det er det viktige punktet.

Det andre punktet jeg vil understreke er viktig for oss, og som kanskje er en viktig støtte også for Regjeringen, er en veldig sterk vekt på at Norge igjen må kunne åpne for ordinær kommersiell hvalfangst innenfor forsvarlige ressursbegrensninger. Det er ganske viktig, og jeg håper Regjeringen med relativt bred støtte kan kjøre dette hardt i årsmøtet i mai.

(KML)

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Dette er i høyeste grad en norsk og nasjonal beslutning. Vi har gjort det på dette tidspunkt nettopp for å markere det, nå før møtet begynner, og vi har gjort det uten forhåndskonsultasjoner.

Når det gjelder de fem dyrene, er situasjonen den at fem dyr ville være helt uinteressant. Det forskningsprogrammet hvor fem dyr var interessant, er avsluttet. Jeg er klar over at vi skriftlig forpliktet oss til fem dyr, men det er en av grunnene til at jeg gjerne bruker tid nå på å forklare at vi går fram på et rent saklig grunnlag. Det programmet er altså ferdig. Det vi nå trenger, er fortsatt forskning, og forskning om hvor mye fiskeressurser hvalen tar i forhold til fiskeren, for å få oversikt over ressurs-grunnlaget og bruken av ressursene. I den forbindelse trenger vi ikke fem hval, men minst 60 hval pr. år over en femårsperiode - antakelig vil vi komme opp i mer. Dette har vi tenkt å gjøre. Men vi tror, og det gjør forskerne også, at vi har større muligheter for å få oppslutning om dette, eller forståelse - la meg være litt forsiktig nå - hvis vi bruker resten av året på å reise rundt og overbevise forskere og politikere og andre eksperter. Hvis det ikke åpner opp forståelse, kommer vi til å gjøre det likevel. Dette er basert på et helt nøkternt, saklig grunnlag.

CARL I. HAGEN: Utenriksministeren nevner at man skal overbevise forskere og overbevise politikere. Jeg tror at nøkkelen her ligger i miljøbevegelsen, naturvernorganisasjoner og publikum. Vi vet at det skal veldig mye til å få en politiker til å si og gjøre det han vet er saklig riktig hvis 100 pst. av hans velgere mener noe ganske annet. Jeg tror at her er det en undervurdering. Man må nå frem til de politiske myndigheter gjennom deres velgere, dvs. å nå gjennom til miljøbevegelsene, og vi bør sette inn kreftene også der når det gjelder informasjon. Det de egentlig står for, er et økologisk syn på forholdene i havet som er det motsatte av det vi står for, bl.a. basert på det utenriksministeren sier om hvor mye fisk hval, og også sel, spiser i forhold til det fiskerne tar. En går altså egentlig imot en bærekraftig utvikling i havet som helhet. Det er der kreftene først og fremst bør settes inn. Det er det vi har etterlyst i årevis.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det er i hvert fall tre momenter som kommer inn når det gjelder holdningen til hval. Det ene gjelder de som er

(KML)

oppriktig miljøinteressert. Der burde vi ha mulighet for å nå gjennom, både gjennom organisasjonene og andre veier. Så er det bak dette kampen om markedene, iallfall i USA, altså fiskemarkedene i USA. Det var en av dere som nevnte at vi har jo ikke laks i markedet. Vi håper fremdeles på å beholde det, men jeg er enig i at de har undergravd et av sine virkemidler der, og det burde kanskje gjøre markedskreftene mindre aktive på dette området i år.

Det tredje momentet gjelder den gruppe som ser på hvalen som så lik mennesker at man ikke bør røre dem. Det gruppen tror jeg vi ikke skal bruke for mye tid på i denne omgang - jeg sier i denne omgang.

KOMITEENS LEDER: Dermed er sak nr. 1 ferdigbehandlet.

Sak nr. 2

EØS-forhandlingene

- Norsk Medisinaldepot

- forskningssamarbeidet

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Før jeg går løs på disse to sakene, vil jeg si at jeg er klar over den diskusjonen komiteen hadde om sin egen arbeidsform her tidligere i vinter, og vil gjerne respektere den. Det som likevel er situasjonen, er at i de to sakene som vi har ført opp på kartet nå, må vi ta stilling i forhandlingene nå i denne uka, og det er ikke noen naturlig anledning å redegjøre for det i åpent storting. Jeg synes ikke disse temaene er noe som gjør at en kan be om å få holde en redegjørelse i Stortinget med alt det impliserer. Det er altså bakgrunnen for at vi har bedt om å få legge det fram her. Men det er ingenting i det jeg har tenkt å si nå, som er noe hemmelig, og som ikke kunne ha vært sagt i åpent storting hvis det hadde vært en anledning i denne uka.

Når det gjelder Medisinaldepotet, vil jeg gjerne minne om at i redegjørelsen til denne komiteen 19. november 1990 gikk jeg grundig inn på situasjonen for Norsk Medisinaldepot i EØS-forhandlingene. Jeg viste også til tidligere handelsminister Kaci Kullmann Fives redegjørelse for komiteen så langt tilbake som 21. mai i fjor, der det framgikk at det var daværende regjerings holdning å ta sikte på to overgangsordninger

(KML) den ene for behovsprøving av legemidler, den andre for Norsk Medisinaldepots import- og engrosmonopol. I et innlegg i Stortinget 12. desember i fjor opplyste jeg at Regjeringen hadde sluttet seg til den forrige regjerings vurdering av at det bør legges opp til opphevelse av ordninger med behovsprøving av legemidler etter en overgangsperiode. Regjeringen hadde på det tidspunkt ikke ferdigbehandlet spørsmålet om import- og engrosmonopolet. I mellomtiden har vi hatt anledning til å gjøre dette, og som jeg nevnte, er det først i denne uka at vi trenger å gå fram i en posisjon i forhandlingene.

Ellers har Sosialdepartementet i mellomtiden arbeidet med spørsmålet om hvordan Norsk Medisinaldepot kan organiseres hvis vi skulle komme i den situasjonen vi nå er, og hvordan vi skal møte den situasjonen på en best mulig måte. Vi er opptatt av fra Regjeringens side at de viktigste helsepolitiske målsettinger som monopolene skal bidra til å oppfylle, må sikres, også under en ny ordning. Jeg vil gjerne kort få gjengi de målsettingene:

- sikre leveranser på landsbasis
- levere et fullstendig vareutvalg
- sikre beredskapsevnen
- sikre jevne og like priser på legemidler over hele landet. Det har jo vært en veldig sentral målsetting.
- sikre "riktig" legemiddelbruk
- bidra til at samfunnets utgifter til legemidler blir lavest mulig gjennom effektiv distribusjon.

En omlegging av Medisinaldepotet vil innebære at også andre legemiddelgrossister vil kunne levere medisiner på det norske markedet. Norske myndigheter vil imidlertid fortsatt kunne stille krav til grossistfirmaer så fremt kravene ikke virker diskriminerende overfor utenlandske leverandører.

Som jeg sa, er hovedmålet for myndighetene når det gjelder distribusjon av legemidler, at vi sikrer landsdekning for alle varer til rimelig og lik pris. Denne målsettingen legger Regjeringen stor vekt på å gjennomføre, og en omlegging av Medisinaldepotet vil følgelig innebære at vi organiserer bedriften slik at en også i framtida kan følge opp disse målsettingene.

Jeg vil også understreke at en overordnet målsetting fra vår side, og det er det sikkert enstemmighet om, er at vi har en helt betryggende kontroll med medisinomsetningen.

Etter vårt syn kan Medisinaldepotet kunne iverksette de nødvendige omstillinger innen EØS-avtalen trer i kraft 1. januar 1993. Det legges derfor opp

(KML) til at de tilpasninger som er påkrevd som følge av opphevelse av Medisinaldepotets import- og engros-monopol for legemidler, skal skje i løpet av 1991/92. Vi har grunn til å forvente at Medisinaldepotet også etter oppheving av monopolordningen vil ha en sterk stilling på legemiddelmarkedet i Norge.

PAUL CHAFFEY: Det vi har fått vite gjennom et spørretimespørsmål, er at det er laget konsekvens-utredninger om dette, enten på behovsprøving eller medisinaldepot eller på begge deler, som ikke er offentliggjort. Jeg synes det er litt vanskelig å ta stilling til disse spørsmålene uten at vi får tilgang til konsekvensutredninger som går inn på i hvor stor grad målsettingen som ble listet opp, faktisk vil bli ivaretatt på en like god måte med denne nye ordningen. For eksempel når det gjelder prispolitikken: Hvordan kan det være mulig at man får et tilbud over hele landet til lik pris når man har konkurrerende leverandører? Det har jeg litt problemer med å forstå, og det ville vært greit å få vite mer konkret hva det betyr. Eller for å stille det samme spørsmålet på en annen måte: Hvis Regjeringen nå hadde et fritt valg, hvis man kunne velge mellom den ordningen som er i dag, og den ordningen man er i ferd med å gå inn på, ville man likevel ha valgt den nye ordningen?

KÅRE GJØNNES: Det har vel ikke vært ukjent at nettopp Medisinaldepotet var i faresonen - det har for så vidt vært kjent i lengre tid. Jeg synes de forutsetningene som statsråden her har lagt inn for hva vi skal ivareta også i en situasjon der vi må oppgi, var betryggende, og det er vel dette som nå er Regjeringens standpunkt, så vidt jeg har forstått det, i forhandlingsfasen.

Det er vanskelig bare ved en slik gjennomgang å ha en klar formening om de kriteriene som er framlagt, er tilstrekkelig og ivaretar også de behovene som vi føler skal ivaretas. Ut fra det som har kommet fram tidligere, har vi som parti vært klar over at det kanskje ville gå den veien med Medisinaldepotet. Men det å ta stilling til at her oppgir vi stykkevis og delt, er en uhyre vanskelig situasjon, i og med at det til slutt vil bli det samlede forhandlingsresultatet som vil være avgjørende for vår konklusjon, og på dette tidspunktet uten videre å si at vi nå har klart ut for vår del at dette er greit, kan være litt problematisk. Om vi nå gir uttrykk for det syn at vi har vært kjent med at det går denne veien, og at de kriteriene som er lagt inn, for så vidt synes betryggende, vil dette altså også måtte legges inn i en samlet vurdering, slik

(KML) at vi får en helt ferdigforhandlet avtale. Det tror jeg er det signalet jeg kan gi fra oss på dette tidspunktet.

KACI KULLMANN FIVE: Jeg vil på Høyres vegne gi full tilslutning til det forhandlingsopplegg Regjeringen her legger opp til både når det gjelder behovsprøvingen, som man jo har fått signal om tidligere, og opphevingen av import- og engrosmonopolet. Jeg er glad for at man ser ut til å finne en løsning som gjør at vi ikke har behov for å be om overgangsperiode i forhold til selve EØS-avtalen. Medisinaldepotet kan altså være omstilt innen 1. januar 1993. Selve organiseringen av det jeg vil kalle det nye Medisinaldepotet og virkemiddelvalget der, føler jeg at vi verken har noe grunnlag for eller behov for å ta stilling til nå. Men jeg ser helt klart nødvendigheten av at Norge gir dette signalet på dette tidspunkt i forhandlingene.

TOM THORESEN: Det viktigste spørsmålet her er vel at en kan opprettholde en betryggende situasjon hva kvalitet og produkter angår, og slik sett synes jeg Regjeringens opplegg høres helt rimelig ut. Det var kanskje ikke det optimale utgangspunkt å legge på Chaffeys bemerkning, men jeg synes heller ikke at dette er av de innrømmelser som kan være av de mest dramatiske.

Jeg skal spørre om én ting: På hvilken måte står vi nå fritt til å avskjære det norske markedet for produkter overhodet - jeg hadde nær sagt, etter hvilken kontrollinstans? Hvordan stopper vi framtidens thalidomider?

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Kaci Kullmann Five sa hun var glad for Regjeringens standpunkt. Jeg må jo si at vi er direkte henrykt. Det skulle en EØS-avtale til for å bli kvitt Medisinaldepotet - det konstaterer vi. Vi er altså selvfølgelig enig i det som blir fremlagt.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Det er kjent at Senterpartiet tidligere har gitt uttrykk for her at vi er veldig skeptisk til den prosessen som er satt i gang, og som vi er kjent med. Vi er også kjent med at det er sett på alternativer og konsekvensanalyser. I det siste har søkelyset også vært rettet mot medisinomsetningen generelt i forbindelse med en del oppslag i media om forholdet mellom de som selger medisiner og legene. Der ser jeg som et uttrykk for noe som kan

(KML) komme til å bli mye sterkere framhevet i debatten. Det er klart at man vil få en mye sterkere markedsføring enn vi har i dag, og det vil jeg se på som et problem.

Jeg minner om det innlegget som den nåværende statsminister hadde i mai i fjor, hvor Medisinaldepotet ble framholdt som en måte å løse dette problemet på som i internasjonal sammenheng ble lagt merke til, og noe som vi nærmest ble misunt ellers i verden. Jeg ser jo hvilken vei det går, men jeg synes heller ikke det er sannsynliggjort at de forutsetningene som ble nevnt, kan ivaretas om man opphever importmonopolet og behovsprøvingen. Jeg er i grunnen enig med Paul Chaffey i at hvordan kan man sikre lik pris over hele landet hvis man ikke skal kunne ha et system med monopol, altså hvis vi skal ha konkurranse?

Jeg beklager for så vidt de signalene som kommer. Jeg er ikke overrasket over dem, men jeg synes det hadde vært fint om vi kunne opprettholde Medisinaldepotet. Jeg har også lyst til å spørre: Hva har vi fått igjen for å gi opp Medisinaldepotet? Jeg tror ikke jeg får noe svar. Men det er et mønster i det.

JO BENKOW: Jeg skal ikke blande meg opp i sakens innhold - jeg har ingen bemerkninger til det. Det var allerede i Høyres program i 1960-årene tatt sikte på dette, så det skal jeg gå forbi. Men statsråden sa: hvis det hadde vært mulig å ta dette opp i Stortinget. Det er i hvert fall ukjent for presidenten, som ikke har fått noen henvendelse om det.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Jeg vil gjerne svare på noen av spørsmålene og så la sosialministeren svare på resten.

Når det gjelder de spørsmål som var tatt opp av Chaffey og Gjønnes, og for så vidt også Kaci Kullmann Five, er det klart at den betydelige omlegging som dette vil være av Medisinaldepotet, vil selvfølgelig - hvis vi nå får den avtalen, slik vi regner med at vi skal få - komme som en egen sak til Stortinget. Alt vi gjør i forhandlingene, alle utspill, er betinget av at vi får en avtale som vi mener er tilfredsstillende, og det er selvfølgelig ingen som blir bedt om her og nå å ta stilling til den framtidige organisering av Medisinaldepotet. En vil jo da komme tilbake med en fyldig sak fra Sosialdepartementet om det.

(KML) Jeg har følt at vi, som jeg var inne på her i begynnelsen, allerede bruker mye av komiteens tid til dette, og derfor har jeg vært såpass kortfattet.

Til Gjønnes: Vi venter ikke mer enn en betinget tilslutning på dette tidspunktet, og det var vel det den forrige regjering også bad om da den var her med det samme.

La meg også si til Benkow at jeg sa ikke - det ville jeg jo aldri sagt - at vi ikke har fått tid av Stortinget, men at vi ut fra Stortingets arbeidssituasjon ikke har funnet det riktig å be om en redegjørelse nå for disse to sakene. Forrige gang jeg hadde en redegjørelse, var det ikke kommet så langt at jeg kunne legge fram det som jeg nå gjør. Å vente på neste redegjørelse ville bli for lenge, fordi vi nå må ta stilling i forhandlingene.

Når det gjelder Anne Enger Lahnsteins spørsmål, som hun ikke ventet noe svar på, kan jeg vel si at det har hun rett i. Vi stiller ikke opp et sånt regnestykke i forhandlingene - det er jo alle klar over.

Jeg lurer på om sosialministeren kunne svare særlig på det spørsmålet som ble reist av Tom Thoresen om kontroll av medisiner.

STATSRÅD TOVE VEIERØD: Det vil jeg gjerne gjøre. Til det konkrete spørsmålet om vi kan hindre "framtidens thalidomider", kan jeg si at legemiddelkontrollen vil ha den samme funksjon som den har i dag. Det vi regner med som konsekvens ved en oppheving av behovsparagrafen, er at man eventuelt må få flere mennesker i legemiddelkontrollen, men den vil være den samme som den vi har i dag. Det er en av de virkelig viktige politiske målsettinger vi har.

Et par kommentarer til det Chaffey spurte om først. Han spurte om vi ville gjort det samme valg om vi hadde stått fritt. Til det vil jeg si at Medisinaldepotet har i løpet av dette året på bakgrunn av den posisjonering som også den forrige regjeringen var i ferd med å gjøre, hatt en gjennomgang, en konsekvensutredning av Medisinaldepotets situasjon innen en eventuell EØS-avtale. Det vi der slår fast, er at vi vil kunne opprettholde de samme målsettinger som vi har i dag. Det vi må ta stilling til hvis dette blir en avtale, er en del endringer når det gjelde Medisinaldepotet i forhold til virkemidler man skal bruke for at vi skal kunne opprettholde en del av de tjenestene som de yter det offentlige i dag. Det går bl.a. på beredskapstiltak, på dekning av fraktutgifter, som gjør at vi har ens priser på medisin i dette landet,

(KML) og det går på støtte til informasjon om riktig bruk av medisiner. Medisinaldepotet yter i dag tjenester for staten som beløper seg til ca. 50 mill. kr, og dette er også momenter som vi må ta med i vurderingen videre i et tilpasningsarbeid. Men målsettingen vår er, som det har vært fremhevet av handelsministeren, helt klar.

JO BENKOW: Når jeg grep ordet i stad, var det for å gjøre det helt klart at det er Regjeringen som har vurdert det slik at det ikke passet for Stortinget å ta imot noen redegjørelse. Grunnen til at jeg gjør et poeng av det, er selvfølgelig ikke for på noen måte å være ubehagelig. Tidspunktet for det er ikke her. Men det er mange i Stortinget som er veldig opptatt av at alt det som kan gjøres kjent og redegjøres for, skal det redegjøres for, slik at ikke noen kommer på den tanken at Presidentskapet har antydet at det ikke er mulig å komme til med en redegjørelse. Vi har et dagsferskt eksempel på det motsatte. Eksellensen henvendte seg for få dager siden for å få redegjøre om kurdersituasjonen, og det tilpasset man i dag og omgjorde dagens kart. Ikke ta dette som kritikk. Men siden det tas referat, bør det være helt klart hva som har foregått, og hva som ikke har foregått.

PAUL CHAFFEY: Jeg må si at jeg reagerer på den tankegang som ble presentert her i forhold til hva Stortinget skal få vite i forhold til utredninger av konsekvenser av de forskjellige tiltak, og at det blir lagt fram som om vi kan ta stilling til diverse lovendringer når avtalen kommer. For oss er det ganske vesentlig at vi også får analyser av mulige konsekvenser for forholdet mellom EFs lovgivning og norsk lovgivning også når forhandlingene pågår, for det ville være en helt uholdbar situasjon hvis man stemte for en avtale for så å få de lovendringene som er nødvendig for å gjennomføre avtalen, stemt ned i Stortinget. Det er jo en sammenheng her mellom forhandlingene og de lovendringer som skal til.

Tidligere har det blitt lagt fram statusrapporter og diverse temahefter om konsekvensene for ulike områder, men nå er det en stund siden det har blitt lagt fram noe sånt, og det er også vesentlige områder hvor vi ikke har fått noe særlig informasjon. Medisinaldepotet og behovsprøvingsordningen er ett eksempel på det Et annet eksempel som er tatt opp i media i dag, er tilpasningen av norske arbeidsmiljøforskrifter til EFs regelverk, som vi heller ikke har fått presentert i noen form i Stortinget. Jeg vil gjerne spørre om det er meningen at Stortinget får seg presentert konsekvensene av dette både når det gjelder det som er saken på dagsordenen nå og arbeidsmiljøtilpasningen, før vi får selve EØS-avtalen og skal ta stilling til den.

(KML) STATSRÅD ELDRID NORDBØ: La meg først si at når det gjaldt behovsprøvingen, redegjorde jeg relativt fyldig for den i et innlegg i Stortinget, og det var ingen spørsmål fra noen representanter til det jeg sa på det tidspunktet. Jeg tok det for så vidt som et tegn på at en følte at en hadde fått informasjon om det.

Når det ellers gjelder redegjørelser for EØS-forhandlingene, har vi tidligere også vært opptatt av at vi skal kunne ha det med visse mellomrom, og jeg har forstått det slik at det også fra komiteens side, og fra regjeringens side, er ønske om at vi har det om ikke så lenge. Da vil jeg gå gjennom forhandlingssituasjonen på forskjellige områder.

Når det gjelder arbeidsmiljøloven og endringer der, så jeg at Chaffey var ute i en artikkel i Aftenposten i dag, og jeg har sjekket litt mer omkring hva bakgrunnen for dette er. Det jeg antar at han viser til der, er et brev fra statsministeren om tilpassing til EFs lovgivning. Det er iallfall to brev som jeg kjenner til, fra statsministeren om dette til alle departementene. Det ene kom allerede i juni i 1988 umiddelbart etter at Stortinget hadde behandlet stortingsmeldingen om Norges forhold til Europa.

(SL) Hovedessensen i det brevet var at det ved framleggelse av forslag til nye rettsregler og forskrifter skal opplyses hvordan disse står i forhold til EFs regelverk, og dersom det er avvik, skal det gis en begrunnelse for dette. Tanken var selvfølgelig at Stortinget skulle være klar over det ved eventuell vedtakelse av nye lover.

Når det spesielt gjelder arbeidsmiljøloven, var det en av de første lover som ble analysert, for der forelå det en del direktiver allerede i 1988-89 i forbindelse med standardiseringsarbeidet som Norge deltar i, og som vi i og for seg deltar i uavhengig av EØS-forhandlingene. Allerede sommeren 1989 ble det opplyst fra statsministeren at foreløpige utredninger viste at det kunne bli aktuelt med 25 endringer i arbeidsmiljøloven. Det gjaldt stort og smått. Det arbeidet har gått videre.

Det en kan si til den lovgivningen som svar på det spørsmålet, er at norsk arbeidsmiljølovgivning generelt er mer omfattende enn EFs. Ifølge Romatraktatens bestemmelser skal det i EFs direktiver fastsettes et minimumsnivå for helse, sikkerhet og miljø på arbeidsplassen. Dette er minimumsdirektiv som betyr at de enkelte medlemsland kan fastsette strengere bestemmelser. Tilsvarende vil også gjelde innen EØS. Jeg vil bare legge til at det i EF er mange land som har strengere bestemmelser nasjonalt enn minimumsdirektivene. Men det er også blitt avklart at enkelte EF-direktiv

(SL) har mer detaljerte regler enn norske forskrifter. Det gjelder f.eks. regler for arbeid ved skjermterminaler. Der har de et minimumsdirektiv som er strengere enn våre bestemmelser, slik at en eventuell tilpasning til dette vil bety strengere regler enn hva vi har i dag.

La meg ellers si at her har vi ikke behov for å fastsette noen forhandlingsposisjon, for dette er, ut fra det jeg sa, ikke noe vi forhandler om. Jeg hadde tenkt at jeg i neste redegjørelse kunne redegjøre relativt utførlig for det spørsmålet som Chaffey har tatt opp.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg regner med at jeg kan bruke denne anledningen til å få svar på spørsmål som er knyttet til åpenhet og informasjon. Mitt spørsmål tar utgangspunkt i den diskusjon og den tvil som ble reist i forrige uke omkring vår distriktspolitikk og muligheten for å kunne videreføre den uavhengig av EØS-avtalen. Mitt spørsmål er kort og godt: Det er sagt at en har oppnådd helt konkrete ting, og kan den utvidede utenrikskomite bli gjort kjent med hva som faktisk står i forhandlingsdokumentene omkring det spørsmålet slik at enhver tvil kan bli ryddet av veien, iallfall i "den utvidede"? Jeg skjønner at det kan være vanskelig å gå ut og offentliggjøre det, men kan den utvidede utenrikskomite bli gjort kjent med hva som faktisk står i dokumentet?

KOMITEENS LEDER: Hvilket dokument er det Jakobsen sikter til?

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg snakker om forhandlingsdokumentene, det som er resultatet av forhandlingene så langt. Det er gitt veldig klare forsikringer om at en EØS-avtale ikke vil komme til å anfekte våre muligheter for å føre en nasjonal distriktspolitikk.

KOMITEENS LEDER: Jeg tror ikke vi kommer noe særlig videre på dette.

JOHAN J. JAKOBSEN: Spørsmålet ble stilt til handelsministeren og ikke til komiteens leder.

(SL)

CARL I. HAGEN: Til forretningsordenen.

Da måtte man ha satt opp en spesiell post på dagsordenen som heter: Generell spørretime til regjeringsmedlemmene om EØS-forhandlingene. Jeg har forberedt meg på å snakke om Medisinaldepotet og forskningssamarbeid, som står på dagsordenen, og ikke alt som en måtte finne på å stille av spørsmål om EØS-forhandlingene. Det ber jeg om at en i tilfelle tar opp under Eventuelt, slik at vi andre kan gå vår vei.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Når det gjelder det siste spørsmålet, vil jeg få minne om at jeg vil reise det spørsmålet i Stortingets spørretime i morgen. Hvis handelsministeren kan si noe her som hun ikke kan si i Stortinget i morgen, er det greit. Men ellers har hun anledning i morgen i Stortinget til å si noe om EØS og distriktspolitikken.

Men tilbake til det som står på dagsordenen. Nå sier handelsministeren at vi kan opprettholde de viktigste målsettinger, og det må vi forholde oss til. Men jeg vil også ta det forbeholdet som lå i det Gjønnes sa, om at vi også vil vurdere det materialet som blir lagt fram, og ikke ta det for god fisk at vi kan opprettholde målsettingen. Hvis det foreligger en vurdering og konsekvensanalyser av dette, vil jeg forbeholde meg retten til å vurdere de dokumentene på egen basis og se om vi virkelig synes det er slik at en opprettholder en betryggende ordning.

Jeg vil også spørre hvorvidt hovedkriteriet for hensynet til helse, liv og sikkerhet ville kunne vært gjort gjeldende i forhandlingene på dette punkt, og hvis Regjeringen var utrygg på hvorvidt en ved oppgivelse av monopolet ville opprettholde de målsettinger vi har når det gjelder medisinomsetning, som i høyeste grad har med folks helse å gjøre, vil en da kunne kreve opprettholdelse av en avvikende ordning i forhold til EFs regelverk?

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: La meg bare si til det første Bondevik og Jakobsen tok opp om distriktspolitikk, at det håper jeg å gi en klar redegjørelse for i morgen i åpent storting i svar til Bondevik.

Når det gjelder det siste spørsmålet fra Bondevik, ble det allerede av den forrige regjering vurdert slik at en ikke kunne si at hensynet til liv, helse og sikkerhet skulle tilsi at en kunne kreve importmonopolet - Norsk Medisinaldepot - opprettholdt.

KOMITEENS LEDER: Er det flere som forlanger ordet til dette underpunkt på dagsordenen? - Det ser ikke ut til å være tilfellet, og vi går løs på neste underpunkt.

Forskningssamarbeid

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: EFs tredje rammeprogram for forskning og utvikling for perioden 1990-94 ble vedtatt av EFs ministerråd den 23. april 1990, og har en økonomisk ramme på 5,7 milliarder ecu. Det tilsvarer 46 milliarder norske kr. Det økonomiske bidrag fra det enkelte medlemsland er beregnet ut fra en bnp-nøkkel. Rammeprogrammet omfatter 15 delprogrammer som enkeltvis må vedtas av rådet. Satsingsområder er miljøvern, informasjonsteknologi og kommunikasjonsteknologi.

Et av kravene fra EFTA under EØS-forhandlingene har vært full og likeverdig deltakelse i EFs forskningsprogram. Regjeringen vurderer det slik at en full deltakelse vil være i tråd med norske industristrategiske interesser og vil sikre at våre forskningsmiljøer kommer med i etablerte miljøer for industriell grunnforskning.

EF har nå formelt i EØS-forhandlingene kommet med tilbud om full deltakelse for EFTA-landene i EFs rammeprogram på forskning og utvikling. Forutsetningen er at deltakelsen skjer på global basis, slik at EFTA-landene ikke skal kunne velge og vrake blant særprogram og prosjekt. Det er gjort helt klart.

Vi ser det slik at dette tilbudet imøtekommer et vesentlig krav fra EFTA-landene i EØS-forhandlingene. Vi føler at uten en likeverdig deltakelse i de mange forskningsprogram som EF har igangsatt, vil vårt næringsliv stå dårligere rustet i en del av den teknologiske utviklingen og som partnere i strategiske allianser i årene framover.

Alle EFTA-land med et visst unntak, Island, er derfor innstilt på å akseptere tilbudet om full deltakelse i EFs rammeprogram på de betingelser som jeg nettopp nevnte. Men vi forutsetter at vi får anledning til å delta i administrasjonen av de aktiviteter vi deltar i, og også får innflytelse når det gjelder utformingen av framtidige rammeprogram innenfor de institusjonelle ordningene som det ligger an til i EØS-avtalen.

Deltakelse i rammeprogrammet kan bli aktuelt for fullt fra 1993. Det vil bety betydelige økninger av bevilgningene til internasjonalt forskningssamarbeid.

(SL) Finansiering av kontingent for norsk deltakelse i EFs tredje rammeprogram vil bli å behandle i forbindelse med budsjettet for 1993. NTNF har tidligere uttrykt vilje til å bidra til å dekke de norske kontingent-utgiftene, mens andre forskningsråd har vært negative til det. Regjeringen har forutsatt at halvdelen av kontingentutgiftene skal dekkes via nye bevilgninger, men vi må komme tilbake til den nøyaktige fordeling i forbindelse med budsjettet for 1993.

KACI KULLMANN FIVE: Kan statsråden si noe om hvilke beløp Regjeringen mener det dreier seg om totalt sett, og vurderingen av hvilken innflytelse dette kan få på norske forskningsprioriteringer dersom 50 pst., hvis jeg forstod det riktig, skal dekkes innenfor de rammer man har i dag.

Mitt siste spørsmål: Har man med den deltakelse som EF nå har invitert til, sikret deltakelse i absolutt alle, også de mest industristrategisk viktige, forskningsprogrammene? Der har EF tidligere vært ganske tilbakeholdne.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Det som er litt viktig her, er som Kaci Kullmann Five nå spurte om, å få greie på hvor mye dette egentlig vil koste, og også om dette forskningsprogrammet i EF er i tråd med norske forskningsprioriteringer. Jeg husker ikke helt, men jeg mener at den forrige regjeringen ikke ønsket full deltakelse i EFs forskningsprogram. Begrunnelsen var bl.a. at en fikk en binding av norske forskningsmidler på en måte som kanskje ikke var i tråd med de prioriteringer som norske forskningsmiljøer selv ville foreta. Her står vi i en situasjon hvor vi er invitert til å være med på et program som i stor grad fratar oss muligheten til å styre våre egne forskningsmidler.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Noe av problematikken er vel at hvis vi går inn i deltakelse i EFs forskningsprogram, kan vi risikere en vridning av vår egen forskningsprioritering. Deltakelse krever betydelige beløp som stort sett - som det gikk fram av statsrådens redegjørelse - går med til teknisk-vitenskapelig forskning, som det selvsagt er interessant å delta i, ikke minst den miljøteknologiske. Men samfunnsvitenskapelig forskning er helt borte fra disse programmene, likeså humanistisk forskning, som vi legger stor vekt på. Det er klart at vi kan fortsette forskning på disse områdene, men hvis vi ut fra en samlet forskningspott som er relativt begrenset, lar veldig mye gå

(SL) til teknisk-vitenskapelig forskning, vil det kunne gå ut over andre forskningsområder som vi prioriterer. Det er det som er et problem - og jeg antar også noe av Regjeringens problem - hvis den begir seg inn i full deltakelse her. Jeg vil gjerne ha en kommentar på det punktet. Jeg vil også spørre om Regjeringen, når den har valgt å gå inn for full deltakelse, som jeg av disse grunner er kritisk til, har fattet en slags prinsippbeslutning om at dette skal komme i form av tilleggsressurser, slik at det ikke går ut over f.eks. samfunnsvitenskapelig, humanistisk og annen forskning som vi prioriterer i Norge.

(GSR)

PAUL CHAFFEY: Jeg har to spørsmål. Det første har handelsministeren muligens svart på - jeg har ikke fått det helt med meg. Blir denne "pakken" en integrert del av EØS-avtalen, eller er dette noe EFTA-landene har fått tilbud om utenfor EØS-forhandlingene? Det at Island ikke vil være med, kan kanskje tyde på at det er noe uavhengig av selve EØS-forhandlingene.

For det andre er vel dette et rimelig godt tilbud. Fra SVs side har vi motsatt oss deltakelse i forhold til utdanning og forskning, og det henger sammen med at vi ikke kan velge og vrake mellom forskjellige programmer. Jeg vil spørre om det i noen av disse 15 delprogrammene er områder vi helst ikke ville vært med på hvis vi kunne velge og vrake. Gjelder dette f.eks. også forskning i kjernekraft eller andre ting som vi overhodet ikke har noen nasjonal interesse av å være med på, men som vi vil være med på å finansiere for å få del i andre programmer?

CARL I. HAGEN: Litt om de fremtidige budsjetter. Vi slutter oss til Regjeringens opplegg, men jeg vil ikke gi godkjennelse til at bare 50 pst. skal tas fra eksisterende forskningsinstitutter. Vi vil vurdere det ved det enkelte budsjett. Om vi vil ta 100 pst. fra eksisterende forskningsbudsjetter, så vil vi stå fritt til det. Etter å ha lyttet til debatten er det helt åpenbart at det vil være fornuftig, slik at vi får de nødvendige bevilgninger til forskningen, som EF tydeligvis prioriterer langt høyere enn vi selv.

Jeg kan ikke dy meg for å si at det nå om dagen er mer en sjeldenhet at Senterpartiet er enig med den forrige regjering.

STATSRÅD GUDMUND HERNES: Når det gjelder beløpets størrelse, vil det i 1993 og 1994 dreie seg om ca. 300 mill. og 350 mill. - altså til sammen 650 mill. for den perioden det tredje rammeprogram løper. Da har vi også tatt litt høyde for det som eventuelt måtte gå inn på det tidspunkt for start for det fjerde ramme-programmet.

Når det gjelder finansieringen av dette, var det en forsnakkelse fra handelsministerens side. Hun kom i skade for å si "halvparten" av bevilgningene. Det skal være "hoveddelen" av bevilgningene som skal finansieres med friske midler, og det vil kanskje berolige en del.

La meg også si at dette gir adgang til alle programmene, også de industrirettede programmene. Når det gjelder den forrige regjerings standpunkt, tror jeg - hvis jeg går inn i en av mindre andre roller - at

(GSR)

selv om jeg gjør bruk av den som kirkeminister - vil det være litt vanskelig for meg å vite hva den forrige regjering egentlig mente. Det er mulig noen av regjeringsmedlemmene fra den forrige regjering kan klargjøre hva den forrige regjerings standpunkt var, hvis den hadde noe standpunkt.

Når det gjelder spørsmålet fra Bondevik om samfunnsvitenskap, er det slik at det ikke er borte fra det gamle programmet som nå gjelder. Det er et eget programområde som heter "utvikling av intellektuelle ressurser" - det er nok litt preget av fransk språk-bruk, men det er inne. Det er nok mulig at det er menneskelige ressurser som vi ønsker å utvikle, som ikke er inne i programmet, men det er inne som prinsipp. Derimot er humaniora i øyeblikket ikke inne, men det kan komme med i det fjerde rammeprogrammet.

Så var det spørsmål om dette kan påvirke norske forskningsprioriteringer. Svaret er ja - et stykke på vei. Vi vil måtte bruke en del av våre midler som kontingentmidler, men som en prosentandel av totalen vil dette være ca. 4 pst. av de offentlige FoU-midler. La meg også legge til her at hvis man ser på de danske erfaringer, mener danskene at de har fått mer igjen for sin innsats enn det de selv har satset ved medlemskapet. Jeg kan også føye til at vi fra departementets side har tatt et eget initiativ for å forberede det norske forskningsmiljøet på hvordan det kan nærme seg disse finansieringskildene, slik at man får en faglig forberedelse. Det er for øvrig mange kilder som er uutnyttet i det norske forskningsmiljøet, og dette har vi tatt opp som egen sak i departementet.

Når det gjelder spørsmålet om dette er en integrert del av EØS-avtalen, må svaret på det være ja fordi det er et ønske fra EFs side at EFTA-landene skal komme med, og med unntak av Island er det også et ønske fra EFTA-landenes side om å komme med i alle programmene som fullverdig medlem. Det kan eventuelt også handelsministeren kommentere ytterligere hvis det er ønskelig.

Så var det spørsmål om hva med områder som vi ikke prioriterer høyt - kan det være områder som f.eks. kjernekraft. Svaret på det er ja. Det kan være slike områder, men selv der hvor det er snakk om f.eks. kjernekraft- og fusjonsforskning, dreier deg seg også f.eks. om strålingsvern, nedlegging av reaktorer og reaktorsikkerhet som i en bredere europeisk sammenheng - jeg bare minner om Tsjernobyl - også vil ha interesse for det norske miljøet, selv om vi ikke driver en aktiv reaktorforskning utover den vi har f.eks. på Kjeller og i Halden.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Spørsmål av typen hva mente den forrige regjering egentlig, kan vi kanskje med fordel ta i plenum, men tilfeldigvis står den tidligere handelsministeren på talerlisten, og hva hun føler seg beføyet til, vet jeg ikke, men først den nåværende handelsminister.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Det gjelder det som forskningsministeren nevnte. Jeg vil bare gjenta det jeg sa når det gjelder å plukke ut spesielle programmer. For det første er det EFTA-landene som har bedt om full deltakelse. Det har tatt lang tid, som dere har skjønt, før EF har gått med på det, men de har gjort det klart at deltakelse skjer på såkalt full global basis, dvs. alt, slik at vi får ikke anledning til å velge og vrake blant særprogrammer og prosjekter.

KACI KULLMANN FIVE: Jeg bad egentlig om ordet til noe annet, nemlig en meningsytring om handelsministerens forhandlingsopplegg.

Men la meg først si at det er ikke riktig at den forrige regjering hadde tatt noen endelig stilling i denne saken, hvilket vel kan understrekes av at det nå har gått et halvt år siden regjeringsskiftet, og det er altså nå vi sitter og behandler det her i Stortinget. Det lå i regjeringens EF-utvalg på det tidspunkt da det ble regjeringsskifte, men det hadde selvfølgelig vært omfattende drøftelser av det. Dette er en meget komplisert og omfattende sak. Jeg forstår at beløpene nå er omtrent de samme som dem man hadde hørt om tidligere. Jeg er glad for bekreftelsen på at vi får adgang til alle programmer.

Jeg vil på standpunktsiden, etter å ha fått svar på spørsmålene, gi uttrykk for at jeg og vi fra Høyres side gir full støtte til det forhandlingsopplegg Regjeringen her har, men at vi, i likhet med andre, selvfølgelig må se på bruken av ressursene når den tid kommer, som handelsministeren også understreket, i 1993.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det riktige er å si at den forrige regjerings forskningsutvalg gikk imot full tilslutning.

KOMITEENS LEDER: La meg i forhold til det et par talere har nevnt, bare avslutte med å si at det er en

(GSR)

forutsetning, så vidt jeg skjønner, fra Regjeringens side å legge fram en mest mulig oversiktlig samle-proposisjon over alle politisk sett viktige sider ved avtalen når den forhåpentligvis er i havn, og det er for så vidt ment som et svar på spørsmålet om vi får dette stykkevis og delt. Intensjonen er ikke at vi skal få dette stykkevis og delt i form av proposisjoner over et lengre tidsrom. Det vil selvsagt være en utilfredsstillende behandlingsmåte.

Er det flere merknader til dette? - Det er det ikke.

Sak nr. 3

Eksport av våpen og militært materiell

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg har bedt om å få orientere om framdriften i vårt arbeid når det gjelder eksport av våpen og militært materiell, og grunnene til at jeg føler behov for å orientere den utvidede utenrikskomite tror jeg vil framgå av min redegjørelse.

Det første bilaterale møtet på embetsplan om M72 har funnet sted i Washington, og denne uken vil både forsvarsminister Johan Jørgen Holst og statssekretær Helga Hernes ta saken opp igjen i Washington.

Under det første møtet i Washington ble det fra amerikansk side opplyst at USA for fremtiden vil ha et begrenset behov til eget bruk. Den alt overveiende andel av det de ønsker å kjøpe av M72, vil bli solgt videre eller gitt til andre land. Dersom USA ikke lenger kan få kjøpt våpenet fra Norge, vil man måtte vurdere muligheten av å etablere egenproduksjon i USA.

Som jeg meddelte under min redegjørelse i Stortinget den 13. mars, har Utenriksdepartementet ikke innvilget to lisenssøknader som ble mottatt den 20. november 1990 og den 10. desember 1990 om eksport til USA av henholdsvis 15 000 og 510 raketter. Under samtalene i Washington ble det indikert at de 15 000 rakettene skulle videreselges til Kuwait, Baharain og Colombia, i sistnevnte land for bruk mot narkotikaondet. Når det gjaldt partiet på 510 stk. M72, så dreier det seg om en forbedret type M72 som skulle utprøves av den amerikanske marinen.

På norsk og amerikansk side er man blitt enige om å holde et nytt møte på embetsmannsplan om saken

(GSR)

innen 60 dager. Det er to spørsmål vi må ta stilling til. For det første ønsker USA å få avklart om de kan få levert de to bestillinger på henholdsvis 15 000 stk. og 510 stk M72. USA ønsker et snarlig svar på dette spørsmålet fordi man har forpliktet seg kontraktsmessig vis-a-vis andre land. Fra amerikansk side foreslo man å inngå et uformelt og kortsiktig arrangement hvor USA på forhånd informerer Norge om hvor et konkret parti M72 skal gå. Norge vil da kunne si ja eller nei om man vil gi lisens til eksport. For det andre må vi på norsk og amerikansk side lete etter en mulig fremtidig løsning når det gjelder spørsmålet om reeksport av M72 fra USA til andre land, som begge parter kan godta. Fra amerikansk side var man i tvil om det er mulig å finne en slik løsning.

Våre alternativer synes å være følgende:

1) Norge stanser all eksport av M72 til USA. Man må da forvente at USA etablerer en egen produksjon av M72. I prinsippet står USA i så fall fritt til å selge også til ande NATO-land. Det betyr at Raufoss A/S vanskelig vil kunne konkurrere på de andre NATO-markedene. Følgelig vil hele produksjonen av M72 ved Raufoss A/S stå i fare for å falle bort. Dette vil berøre 150 arbeidsplasser på Raufoss. En eventuell egenproduksjon av M72 i USA vil også innebære overføring av teknisk kunnskap fra Norge, herunder de forbedringer som er gjort av Raufoss A/S. Dette følger av den opprinnelige avtalen av 1963.

I forbindelse med en egenproduksjon av M72 i USA kan det bli aktuelt for Raufoss A/S å innlede et nytt produksjonssamarbeid med tre samarbeidende amerikanske bedrifter. Det kan i dette tilfellet tenkes ulike alternativer for delleveranser fra Norge, som innebærer at fra ca. 7 pst. til ca. 58 pst. av den samlede verdiskapning i en ferdigstilt M72 er norsk, mot ca. 67 pst. under det nåværende produksjonsopplegget.

(LMM)

2) Andre muligheter vi har, er at Norge fortsetter å gi lisens for salg til USA som hittil, uten å kreve erklæring om at USA er den endelige sluttbruker. Dette vil i virkeligheten bety at vi på norsk side ikke vil ha noen oversikt over hvor rakettene til slutt ender opp.

3) Det kreves opplysninger i hvert enkelt tilfelle om destinasjonen for det parti som lisenssøknaden omfatter. Problemet vil da være at de fleste tilfelle, som vil dreie seg om destinasjoner som etter de interne retningslinjer som vi i dag legger til grunn, ikke vil være akseptable for oss. På den annen side er det imidlertid et spørsmål om ikke disse interne retningslinjer på enkelte punkter er mer restriktive enn

(LMM) Stortingets vedtak av 1959 egentlig nødvendiggjør.

Jeg vil presisere at M72 er et av de viktigste forsvarsprodukter ved Raufoss A/S. Stans i produksjonen av M72 ved bedriften vil derfor få meget uheldige konsekvenser for bedriftens forsvarsdivisjon. Det vil også føre til at utenlandske firmaer vil stille seg negative til samarbeid om lignende prosjekter med denne og andre norske forsvarsbedrifter.

Flere grunner taler for å opprettholde en produksjon av forsvarsmateriell i Norge: beredskapsmessige hensyn, ønsket om en forsvarsmessig uavhengighet relativt sett, innsikt i egne materiellbehov og i spørsmål som kommer opp i internasjonale nedrustningsforhandlinger. Det synes å være bred enighet i Stortinge om dette. Norsk forsvarsindustri kan imidlertid ikke overleve uten eksport, da det norske marked er for lite.

Utviklingen internasjonalt har ført til et økende samarbeid mellom forsvarsindustriene i NATO-landene. Dette er noe som vi har arbeidet med i mange år, men som først nå tvinger seg fram for å realisere nasjonale forsvarsmål, langt på vei av kostnadshensyn. Dette samarbeidet tar ulike former. Vi kan skille ut noen av de viktigste:

a) Produksjon i Norge på utenlandsk lisens.

Det norske forsvaret ønsker å kjøpe et utenlandsk produkt og stiller krav om at utstyret skal produseres i Norge. Som regel vil den norske bedriften ikke produsere alle deler selv, men kjøpe noen fra lisenslandet.

b) Samarbeid basert på felles utvikling og felles produksjon.

Dette gjelder som regel større systemer, og systemet blir vanligvis samlet på én bedrift i ett land.

c) Samarbeid basert på norsk utvikling.

Her vil norske bedrifter inngå langsiktig samarbeid med utenlandske bedrifter med det formål å få fram felles produkter og teknologi. Denne formen for langsiktig planlegging ventes å få økende betydning i framtiden.

For alle disse formene for samarbeid vil det gjelde visse prinsipper. Viktigst er kanskje at det er det landet som har en avgjørende rolle i samarbeidet, som bestemmer eksportvilkårene. Det kan i praksis bety enten det landet som foretar den avsluttende sammensetning av produktet, landet som sitter med lisensen, eller et land som av andre grunner er medbestemmende i den inngåtte kontrakten. Norske myndigheter må altså

(LMM)

bestemme seg for om samarbeidet kan inngås på basis av det norske regelverket. Norge vil derfor ha et valg mellom ikke å delta, eller akseptere at andre deltagende land selger produktet på basis av sine eksportbestemmelser. Uten en slik villighet fra norsk side kan man ikke forvente at andre land vil akseptere den avhengighet av oss som vår deltagelse i produksjonssamarbeidet medfører.

Eksempler på større internasjonale forsvarsmateriellprosjekter hvor norske firmaer er engasjerte, er F-16-programmet og utviklingen av luftvernsystemer. Dette berører ikke bare store foretak som Raufoss A/S og Norsk Forsvarsteknologi A/S. En rekke firmaer arbeider på feltet forsvarsprodukter og forsvarsrelatert virksomhet. Disse firmaer har en sysselsetting på til sammen ca. 10 000 årsverk. En stor del av firmaene er engasjert i eksport.

Dersom vi ikke kan finne løsninger som er akseptable for Norge og våre samarbeidspartnere, vil norske bedrifter kunne oppfattes som upålitelige med hensyn til leveringsdyktighet og derfor uønsket i fremtidig industrisamarbeid. For det annet har samarbeidende lands myndigheter vanskelig for å akseptere norske myndigheters regulering av deres eksport av egne produkter, selv om disse har deler produsert i Norge under lisens eller andre arrangementer for å imøtekomme norske ønsker om økonomiske eller andre samarbeidsformer. Villigheten til å gå med på særordninger vil være liten. Dette vil derfor kunne sette en stopp for norsk forsvarsindustris muligheter for samarbeid med andre lands forsvarsindustri, og på litt lenger sikt kanskje føre til at vi må nedlegge vår forsvarsindustri helt.En slik utvikling vil også få negativ betydning for norsk høyteknologiindustri generelt sett.

Arbeidet med disse vanskelige avveininger er omfattende og vil ta noen måneder. Jeg vil komme tilbake til komiteen ved avslutningen av dette arbeidet.

Vi arbeider samtidig med spørsmålet om et internasjonalt samarbeid vedrørende våpeneksportregler med sikte på å begrense internasjonal handel av konvensjonelle våpen. Statsministeren har allerede tatt dette spørsmålet opp med flere regjeringssjefer. Jeg tok det opp og drøftet det nylig på et nordisk-kanadisk utenriksministermøte. Jeg har også tatt det opp i kontakter mellom Sikkerhetsrådets faste medlemmer, og EF har satt i gang et arbeid med disse spørsmålene. I hvilken form en mulig begrensning skal skje, hvilke våpen som skal omfattes, om reglene skal være globale eller rettet mot bestemte regioner, samt i hvilket forum de skal utarbeides, er blant de spørsmål som må avklares i de kontakter med andre land som nå pågår i vårt arbeid med saken.

(LMM)

Dette er også en vanskelig sak. Det har, som dere kjenner til, tidligere bl.a. fra norsk side i 1978 vært fremmet forslag i FN om registrering av den internasjonale våpenhandel. Dette møtte motstand hos utviklingslandene, som oppfattet dette som tiltak mot land som ikke har egen våpenproduksjon. Også i framtiden vil det være behov for våpen til forsvarsformål. Dette må vi også ta hensyn til dersom vi skal kunne få i stand internasjonale ordninger på dette området.

KOMITEENS LEDER: Ordet er fritt.

Jan Petersen: Det er mulig at jeg ikke var helt med et øyeblikk. Jeg fikk ikke helt tak i hvilke konkrete forslag vi eventuelt skulle ta stilling til. Eller var det slik at man i hovedsak bare ville bringe oss à jour med tenkingen?

Utenriksminister Thorvald Stoltenberg: Jeg vil bare vise til hva jeg sa før jeg begynte gjennomlesningen, nemlig at mitt eneste ønske med redegjørelsen er at dere skal være orientert om situasjonen. Den er meget alvorlig. Den dagen vi må ta avgjørelse her, kan det ha ganske store ringvirkninger i en eller annen retning. Det er jeg opptatt av. Det foreligger ikke noe forslag her.

Jan Petersen: Jeg synes det var nyttig å få denne orienteringen. Jeg forstår det slik at i det øyeblikk det ruller på seg, kan det rulle på seg veldig fort. Jeg for min del tror at det i aller høyeste grad er grunn til å myke opp langs de maksimale linjer som utenriksministeren her nevnte. Jeg synes det er interessant bl.a. at når det gjelder rakettene som man stoppet, var land som Kuwait og Bahrain involvert. Det forteller egentlig litt om hva vi her står overfor.

Jeg regner med at utenriksministeren kommer tilbake når beslutning trengs, og at dette er en måte å forberede oss på foran den drøftelsen. Jeg oppfattet det langt på vei slik at man nå har lagt opp målfeltet og har lagt ballen like foran mål, og da er det bare å sparke til den. Hvis man spør hvilken vei man skal sparke, er vi parat til å svare på det.

(LMM)

Paul Chaffey: Jeg oppfattet det dithen at utenriksministeren holdt et virkelig engasjert innlegg for en liberalisering av regelverket - han får rette meg hvis det er et feil inntrykk -, samtidig som vi nå internasjonalt arbeider for en mer restriktiv internasjonal avtale.

Når det gjelder de konkrete problemstillingene som er nevnt her, er vi - og det er kanskje ikke så overraskende - imot at vi skal selge M72 raketter til USA før vi får en avtale med USA som gjør at vi har garantier for hvor disse våpnene skal gå. Det gjelder selvfølgelig ikke bare M72; det vil også gjelde i andre situasjoner.

Vårt utgangspunkt er at Norge har et rimelig godt regelverk for våpeneksport, det kunne kanskje vært bedre på en del områder, men det er stortingsvedtak som er rimelig presise, og Regjeringen har også et regelverk som er rimelig greit. Problemet er at hvis vi følger regelverket, så kan vi havne i den situasjonen at vi kanskje produserer mindre våpen og dermed ikke kan delta i en del prosjekter som vi gjerne ville deltatt i. Det er vel den prisen man må betale for å ha et rimelig strengt regelverk og følge de reglene som Stortinget har vedtatt.

Jeg syns ikke det er noe upålitelig over det. Hvis vi blir oppfattet som upålitelige av andre land fordi vi har et regelverk som vi holder oss konsekvent til, burde ikke det først og fremst være vårt problem.

Når det gjelder disse 16 000 rakettene til Kuwait, Bahrain og Colombia, er det mulig at dette er land som er greie og demokratiske etter Høyres syn. Jeg oppfatter ikke dagens regelverk sånn at man burde selge våpen til USA som blir solgt videre til disse landene.

Jeg har et spørsmål til slutt: Det ble sagt fra utenriksministeren at USA ikke ville gi noen form for garantier i forhold til hvor våpnene blir videreeksportert. De ville i hvert fall ikke inngå noen avtale med Norge, ikke gi noen klare garantier. Jeg lurer på om utenriksministeren kan gi en vurdering av hvorfor dette er så vanskelig for USA.

Kjell Magne Bondevik: For det første vil jeg nevne at denne og tilsvarende saker illustrerer behovet for om mulig å nå fram til internasjonale regler som kan begrense våpeneksporten. Noe av problemet er at de ulike land har forskjellige retningslinjer - det har vi også innenfor NATO-alliansen -, og dermed oppstår dette problemet. Det vil ta tid å komme fram til regler enten

(LMM)

det skjer i regi av FN, noe som sannsynligvis ville ta lengst tid, eller innenfor KSSE. Eller en kunne prøve å samordne det innenfor NATO, osv. Jeg synes saken i hvert fall illustrerer behovet for at Norge må jobbe videre med full tyngde for å prøve å få det til.

Men selvsagt må vi i nær framtid ta et nasjonalt standpunkt i denne spesielle saken. Jeg skjønner utenriksministerens redegjørelse slik at endelig standpunkt ikke er tatt, men at en vil legge fram dette nå som en foreløpig orientering - og for eventuelle signaler.

Utenriksministeren sa noe som var ganske interessant. Hvis jeg siterer ham riktig, sa han at de interne retningslinjer i departementet er mer restriktive enn Stortingets vedtak. - Jeg vil gjerne ha dette litt utdypet. På hvilket punkt er det en mener at de interne retningslinjer er mer restriktive enn Stortingets vedtak? Betyr det at Regjeringen overveier en oppmyking av de interne retningslinjene på visse punkt? De interne retningslinjene er jo et hjelpemiddel for departementets håndtering, og de er for så vidt ikke bindende i forhold til Stortinget eller omverdenen på noen måte. Men man har jo forsøkt å følge dem. Men det kunne som sagt være interessant å få vite på hvilket punkt man mener de er mer restriktive enn Stortingets vedtak, og om en overveier en oppmyking.

Det har vært orientert om retningslinjene i denne komiteen tidligere. Og jeg sier dette med en viss referanse til at den nåværende statsminister, som var komiteleder i denne komiteen under den forrige regjeringen, var sterkt opptatt av - hvis jeg ikke husker altfor feil - å følge de interne retningslinjene. Blant annet i forbindelse med en konkret sak som den forrige regjeringen hadde, advarte hun sterkt mot å tolke dem i for liberal retning. Det ville derfor være litt interessant å vite om Regjeringen nå overveier en liberalisering av de interne retningslinjer - og på hvilket punkt.

Jeg vil til slutt gripe tilbake til mitt første punkt. Når Norge nå jobber aktivt for å få i stand internasjonale regler som kan begrense våpensalg og våpeneksport, er det klart at det vil være et problem for oss å få virkelig tyngde idet arbeidet hvis vi på nasjonal basis myker opp vår praksis. Dette er selvsagt et dilemma. Vi er mer restriktive enn nesten all verdens land, og det skaper problemer for oss bl.a. i denne saken. Men hvis vi, mens vi jobber med å få mer restriktive retningslinjer internasjonalt, myker opp våre egne regler fordi de er mer restriktive, kan vi miste noe av tyngden og den signaleffekten som vi ønsker å gi ute. Det gjør at en her må tenke seg meget vel om før en begir seg inn på en liberalisering.

(LMM)

Anne Enger Lahnstein: Jeg syns at hele den redegjørelsen som utenriksministern har gitt, illustrerer et enormt dilemma - også i forlengelsen av det Kjell Magne Bondevik avsluttet med, at vi overfor utlandet har gått fram for å få til et bedre regelverk for internasjonal våpenhandel, samtidig som vi ser at de retningslinjene vi selv har, og som vi har vært samlet om, er så restriktive at våre egne arbeidsplasser står i fare. Jeg syns det illustrerer et dilemma - og jeg innrømemr at det er et dilemma.

Jeg velger å ta til etterretning den redegjørelsen som er gitt, og regner med at Regjeringen kommer tilbake, som også utenriksminsiteren sa, med et klart standpunkt og en anbefaling.

Ingvald Godal: Eg synest utanriksministeren si utgreiing på ein veldig god måte illustrerer at rustningsproblema i verda kan verte betre løyste gjennom internasjonale avtaler enn gjennom restriktive eksportreglar, som berre tener til å sparke bein under vår eigen industri.

Essensen når det gjeld M72, er at den vil verte produsert same kva. Spørsmålet er berre om den skal produserast ved Raufoss eller i Amerika. Produsert vil den verte, og selt vil den verte. Eg trur vi skal legge hovudtyngda her i å få til internasjonale reglar for dette på ein måte som kan løyse problema - reglar som harmoniserer mest mogleg. Det var det fyrste punktet mitt.

Det andre går på det som har skjedd. Eg har fått ein del signal frå forsvarsindustrien her i landet om at det er veldig mykje bråk om situasjonen i USA på grunnlag av M72-saka, og at sjølv Penguin-prosjektet no heng i ein svært tynn tråd. Det prosjektet har me, som alle veit, jobba med så lenge at det ville vera nærmast ein katastrofe.

Eg vil gjerne ha utanriksministeren sin kommentar til det.

Carl I. Hagen: La meg først si at jeg er høyst forundret over at en slik orientering som er veldig interessant og grei, men som ikke inneholder noe som helst nytt for de av oss som deltok i den debatten vi hadde i Stortinget om M72, blir gitt i denne komiteen. Det er jo helt klart at det er et dilemma vi alle kjenner til, som ligger til grunn for denne saken; det er bare en helt selvfølgelig, automatisk konsekvens av det som bl.a. jeg skisserte i den debatten.

(LMM)

Det er som sagt en grei orientering, men den inneholder ikke noe nytt. Den går litt mer i dybden, gir flere signaler og tall osv. enn det som ble sagt i den åpne debatten. Men jeg synes det er litt oppsiktsvekkende at vi får den her i komiteen og ikke i et åpent storting. Vi har hatt én åpen debatt i Stortinget, hvor en del gav uttrykk for holdninger. Derfor synes jeg det hadde vært naturlig om også denne orienteringen var blitt gitt åpent i Stortinget.

Jeg reagerer såpass sterkt på dette fordi noen av oss som påpekte konsekvensene for norske arbeidsplasser, av enkelte ble hengt ut i forskjellige medier. Derfor vil jeg med en gang gjøre kjent for Regjeringen at den ikke bør komme tilbake med saken til denne komiteen. Den bør komme med en stortingsmelding om norsk våpenproduksjon, om produksjonssamarbeid og eksport, slik at vi får hele regelverket osv. på bordet. Dette er nemlig et tema i den offentlige debatt. Intet av det som ble sagt her, er slik at jeg ikke synes det kan sies åpent i det norske samfunn. På den måten vet alle hva som ligger i de vedtakene vi fatter, og hva konsekvensene vil bli.

Jeg vil reservere meg og si at hvis man kommer tilbake med en orientering i denne komiteen, da vil vi sannsynligvis benytte vår adgang til å få saken brakt inn for et samlet storting, som vi har adgang til, få lagt den frem i en stortingsmelding for et åpent, samlet storting. Det er i en stortingsmelding dette temaet hører hjemme, ikke i denne komiteen

Utenriksministeren nevnte at det og det var innenfor 1959-vedtaket, at Regjeringen var bundet av 1959-vedtaket som Stortinget har gjort. Det er klart at Regjeringen er bundet av det inntil Regjeringen selv foreslår et annet. Men Regjeringen har ikke gjort det. Hvis Regjeringen ønsker å gjøre noe som 1959-vedtaket hindrer, da har Regjeringen full adgang til å fremme forslag til et fornyet stortingsvedtak som opphever 1959-vedtaket. Det er en helt vanlig arbeidsform at dersom en regjering finner at et tidligere stortingsvedtak er en hindring for det regjeringen ønsker å gjøre, foreslår den stortingsvedtaket endret. Det gjelder også våpeneksport. Regjeringen har full frihet o ansvar når det gjelder dette. Den kan ikke dekke seg bak: - vi kunne ikke gjøre det vi ville for vi var hindret av et 1959-vedtak. Da kunne Regjeringen ha satt frem forslag om å endre det.

Jeg ville bare ha gjort dette helt klart fordi det kunne høres som om utenriksministeren likså gav en slags begrunnelse for at man ikke kunne gjøre det man egentlig hadde lyst til.

(LMM)

Jeg har noen konkrete spørsmål: Vil Regjeringen sørge for at dette blir en offentlig debatt? Vil vi nå snart få en offentliggjøring av dette interne regelverket som selv ikke industrien kjenner til eller får vite om, og der vi ikke vet hvilke rammebetingelser vi har. Vi kjenner ikke regelverket for våpeneksport. Hvis svaret når det gjelder offentliggjøring av regelverket er nei, kan man da iallfall sørge for at industrien, som forsøker å planlegge for år frem i tiden, får vite hvilke rammer de har å holde seg til? Vil Regjeringen komme tilbake med saken til Stortinget gjennom en stortingsmelding, slik at saken kan få en normal behandling i Stortinget?

Som vi så også i den debatten vi hadde i åpent storting, mener vi at regelverket bør liberaliseres. Det er gjennom forpliktende internasjonale avtaler at dette kan kontrolleres. Den internasjonale våpeneksport bør begrenses.

For øvrig bør vi innen vårt NATO-samarbeid kunne selge våpen som vi produserer, til NATO-land uten å spørre hva de NATO-landene skal bruke våpnene til.

Tom Thoresen: Jeg oppfattet utenriksministeren slik at han kommer og skisserer opp en problemstilling, og at han ennå ikke kommer med en anbefaling fra Regjeringens side til disse svært kompliserte spørsmålene. Det er vel også slik, om jeg forstod ham rett, at en del av de anbefalinger som Regjeringen i sin tid vil komme med, nødvendigvis også er avhengig av hvilke bilaterale, men også multilaterale forhandlinger en vil stå overfor i verdenssamfunnet når det gjelder våpeneksport. Slik sett er det kanskje også litt vanskelig å ha en bastant oppfatning av i hvilken retning en bør gli her - enten en liberalisert norsk våpeneksport, eller skal vi si en mer forsvarsbetont strategi i forhold til de restriksjonene vi har hatt.

Det er klart at det er atskillige moralske dilemmaer i dette. Jeg er ganske enig med Anne Enger Lahnstein i at dette er dilemmaer som kanskje noen hver av oss har behov for å tenke grundig gjennom på bakgrunn av den skissering av problemstillingen som utenriksministeren gav, uten at svarene nødvendigvis i første omgang er opplagte - før vi har sett hvor langt man kommer i de internasjonale forhandlingene.

Jeg vil tro at dette er et så ømfintlig område at det må være tillatt å være litt moralsk uten å bli beskyldt for å være moralistisk. Det ligger selvfølgelig an til overdreven bruk av kanskje begge begrepene i en slik sak.

(LMM)

Jo Benkow: Det var bare en bemerkning i anledning hr. Hagens siste innlegg. Det er klart at Hagen ved hjelp av tre representanter kan be om å få et hvilket som helst spørsmål inn for et samlet storting. Men etter min oppfatning står ikke det i noe motsetningsforhold til at utenriksministeren på vegne av Regjeringen orienterer om en situasjon som angår to land, og som er komplisert. Det ene utelukker ikke det andre. Det finner jeg tilfredsstillende og helt i sin orden.

Det er jo også slik at Regjeringen henvender seg hit for å redegjøre om forskjellige saker. Her har man da mottatt en slik redegjørelse. I noen tilfelle ber andre om å få en redegjørelse. Det er i og for seg ikke lagt noen andre begrensninger på det enn det som følger av å utvise politisk skjønn - og det er det politiske skjønnet jeg ikke har noen innvending til. Om man senere hen kan finne grunnlag for å komme til Stortinget, blir klart noe annet. Det blir lange møter, og man vil jo gjerne begrense disse. Det er et felles anliggende det, hr. Hagen.

Men jeg tror ikke at det formelt er noe grunnlag for innvendinger her. At man når det gjelder det faktiske innhold, kan ha ganske sterke synspunkter, er en annen sak. Men jeg har ingen problemer med å følge utenriksministeren her.

Reiulf Steen: Jeg oppfattet utenriksministeren slik at han ønsket å orientere den utvidede om et helt konkret problem som Regjeringen står overfor i forbindelse med eksport av M72 til USA. Jeg oppfattet ikke utenriksministeren slik at han ønsket å signalisere overfor komiteen at Regjeringen overveier en alminnelig liberalisering av regelverket for norsk eksport av våpen.

Det var Godals og Hagens sprang inn i det generelle og prinsipielle som fikk meg til å be om ordet for å komme med noe som jeg tror er en nokså viktig presisering. Det kan i denne forbindelse være en viss grunn til å minne om hva som er bakgrunnen for de strenge reglene som vi praktiserer. Det var den daværende borgerlige opposisjonen i Stortinget som - når man hører på deler av dagens debatt - ironisk nok presset igjennom de strengere regler fordi den daværende regjering av Arbeiderpartiet hadde gitt lisens til en eksport, ikke til Castro, men til Batista på Cuba. I mellomtiden hadde imidlertid Castro overtatt makten, og det var han som mottok våpnene. Det ble imidlertid grunnlag for en meget dramatisk og omfattende debatt i Stortinget, en deabtt som førte til at vi fikk så stramme regler. Og jeg er glad for at vi har hatt så stramme regler.

(LMM) Når jeg nevner bakgrunnen, er det fordi den viser at det ofte er mer eller midnre tilfeldige begivenheter som ligger til grunn for etablering av prinsipper av denne karakter - og noen ganger er det gode prinsipper som blir skapt. Men jeg vil advare mot at man med utgangspunkt i det konkrete problem som utenriksministeren nå har redegjort for, trekker vidtgående konklusjoner, slik vi har sett tilløp til i denne forbindelse.

For min del vil jeg presisere at jeg aldri vil gå inn for en liberalisering av de generelle regler for våpeneksport. Det jeg prøver å illustrere, er hvilke vanskelige situasjoner man kan komme opp i når man baserer en så stor grad av sysselsetting som en gjør - langt mer i andre land enn hos oss - på våpenproduksjon. Heldigvis er vi ikke så sterkt avhengig av våpenproduksjon i Norge som i land som vi ellers sammenligner oss med.

Jeg vil imidlertid trekke motsatt konklusjon av hva som er gjort av andre. Jeg mener nemlig at det er et gode at vi slipper å være så avhengig av våpenproduksjon som en del andre land er.

(LM) CARL I. HAGEN: For at det ikke skal misforstås, vil jeg gjerne bekrefte at det jeg sa i sted, selvsagt ikke var myntet på Regjeringens formelle håndtering av denne saken. Det er klart at Regjeringen kan gi orienteringer til denne komiteen. Det var basert på en tidligere diskusjon i denne komiteen om at utgangspunktet for orienteringer burde være at de var fortrolige, og at orienteringen av en eller annen grunn ikke kunne holdes i et ordinært stortingsmøte. Jeg mener at denne orienteringen kunne vært holdt for et ordinært storting. Vi har nettopp hatt en debatt i åpent storting om akkurat disse tingene som her er drøftet. Det gikk på det politiske skjønnet som Regjeringen har utvist ved å be om å få gi orienteringen i denne komiteen i stedet for i Stortinget. Jeg har
(SL) alltid sagt at jeg er uenig i det skjønnet. Jeg mener det rette burde vært å behandle saken i Stortinget, men selvsagt har Regjeringen full anledning til å orientere på denne måten også. Jeg vil bare ha understreket det.

Jeg er fullt klar over at vedtaket i 1959 ble presset igjennom av de borgerlige, og at det var en meget opphetet debatt. Den debatten ligger fortsatt på mitt kontor etter at jeg hadde den fremme forrige gang vi hadde den diskusjonen i åpent storting. Jeg har vært så somlete at jeg ikke har levert den tilbake. Jeg brukte den også til den åpne stortingsdebatten. Da var det Fremskrittspartiet som var nærmest opp til det som var Arbeiderpartiets synspunkter i 1959, da nettopp Arbeiderpartiet viste til arbeidsplassene på Raufoss. Den kritikken som Reiulf Steen fremsatte, burde vært rettet til et annet parti enn mitt, for vi eksisterte ikke den gangen. Det var en meget spennende debatt, med mistillitsforslag og det hele. Jeg fikk ved en senere anledning kopiert ordlyden, omtrent, til det forslaget som ble vedtatt. Jeg kan den debatten. Vi står i dag på det som Gerhardsens regjering stod på i 1959.

KACI KULLMANN FIVE: Det er egentlig en liten bemerkning til Reiulf Steens innlegg. Jeg oppfattet utenriksministerens redegjørelse slik at den omfattet vesentlig større og viktigere prosjekter enn M72 alene. Han nevnte eksplisitt F-16, og det er jo et av de virkelig tunge samarbeidsprosjektene hvor det er langt flere arbeidsplasser og større teknologiske muligheter til gevinst eller tap inne enn i forbindelse med M72. Jeg vil gjerne bli korrigert av utenriksministeren hvis det er slik at dette skulle være å forstå som arbeidsoppdrag og vurderinger som utelukkende konsentrerer seg om M72.

Steen var inne på 1959-vedtaket. Det er riktig at Fremskrittspartiet ikke eksisterte den gangen. Høyre eksisterte. Men jeg finner det noe spesielt å skulle

(SL) være bundet til et vedtak som eventuelt ble fattet eller presset frem den gangen jeg knapt hadde lært å lese på folkeskolen. Det må være mulig å forholde seg til de utfordringene vi nå står overfor, og ikke minst det moderne teknologisamarbeidet som vi nå ser utvikle seg. Jeg ser fortrøstningsfullt frem til at vi får den vurdering som utenriksministeren her har varslet, og så får vi signalisere holdninger når Regjeringen kommer med et standpunkt. For det har Regjeringen ikke gjort, ei heller i M72-saken her i dag.

REIULF STEEN: Jeg er fullstendig klar over at utenriksministeren nevnte flere prosjekter. Det som var mitt poeng, var at utgangspunktet er det problem som har oppstått i forbindelse med M72. Det som var det viktigste poeng hos meg, var at jeg ikke oppfattet utenriksministeren slik at han på Regjeringens vegne signaliserte en generell oppmykning av de retningslinjene som ligger til grunn for norsk våpeneksport.

Ellers er denne debatten veldig interessant, så interessant at den burde ha foregått i Stortinget, synes jeg nok. Jeg vil bare påpeke overfor Kaci Kullmann Five at all utvikling gjennom de senere år viser at det ikke er gjennom militær-teknologisk samarbeid og utvikling at landene blir avanserte. Japan og Tyskland er de beste eksempler på det. Tvert imot kan det på mange måter, sett både fra industripolitisk og teknologisk synspunkt, være å anbefale at man konsentrerer seg om sivil produksjon, også på det høyteknologiske området.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Når det gjelder Steens historieskrivning, gir den inntrykk av at disse retningslinjene ble fastsatt i 1959, og at vi siden har hatt faste retningslinjer. Men disse retningslinjene er jo revidert. Den siste revisjonen er relativt fersk. Den ble foretatt, så vidt jeg husker, av den forrige arbeiderpartiregjeringen.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: 16. juni 1989.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Da er den to år gammel, så det er relativt ferske retningslinjer. De går ikke tilbake til 1959. Men det er riktig at de skal være veiledende for departementets arbeid i praktiseringen av et gammelt stortingsvedtak. De detaljerte retnings-

(SL) linjene er ganske ferske. Det var i den forbindelse jeg stilte et spørsmål til utenriksministeren. Etter handlingsalternativ 3 skal det kreves opplysninger i hvert enkelt tilfelle om destinasjon. Utenriksministeren sa at det i de fleste tilfeller vil være uakseptabel destinasjon etter de interne retningslinjene. Det ble også sagt at de interne retningslinjene er mer restriktive enn stortingsvedtaket. Det gir i hvert fall grunn til å spørre hvilke konkrete punkt en mener disse er mer restriktive på enn stortingsvedtaket, og i tilfelle om en vil justere de interne retningslinjene. Det er klart at en slik formulering fra utenriksministerens side inviterer til spørsmålet om det er en justering av retningslinjene han har i tankene. Men det har vi ikke fått svar på.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg har ikke fått ordet.

KOMITEENS LEDER: Jeg kan bekrefte det siste. Er det flere som har noe å bemerke før vi forsøker oss på en samlende svarrunde? - Da får utenriksministeren ordet.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: For det første er jeg glad for at så mange har verdsatt det at jeg la fram et dilemma. Dette er i ferd med å få dimensjoner, en kan snakke om som et nasjonalt problem. Jeg følte det var riktig at hver enkelt av dere er kjent med dilemmaet, problemstillingene, slik at vi kan drøfte hvordan vi skal forholde oss for å komme best mulig ut av den situasjonen vi langsomt og sikkert beveger oss inn i. Uansett hva vi kommer fram til, vil det ha ganske alvorlige ringvirkninger. Derfor ville jeg legge fram dilemmaet nå. Det var hele poenget. Jeg hadde ikke noen annen ambisjon med det. Chaffey sa at jeg holdt et engasjert innlegg for, men jeg er sikker på at Chaffey vil forstå det når jeg sier at man kan holde engasjerte innlegg mot noe også. Dette gikk ikke på for eller mot. Jeg var engasjert fordi jeg føler det som et ganske alvorlig problem, og sliter med det. Det er grunnen til mitt engasjement.

Så var det Kjell Magne Bondevik som spurte om forskjellen på retningslinjene og vedtaket av 1959. Retningslinjene snakker om våpen, militært materiell og teknologi. 1959-vedtaket snakker om våpen og ammunisjon. Praksisen har den senere tid vært at vi, når det gjelder eksport, har tatt med all slags materiell og teknologi. Og da er spørsmålet: Er dette i

(SL) pakt med 1959-vedtaket som snakker om våpen og ammunisjon? Det er bakgrunnen for den setningen jeg sa.

Hagen spurte om Regjeringen var innstilt på å ta dette i Stortinget. Ja, når vi kommer fram til resultatet her, er det klart at vi vil ta det i Stortinget. Men grunnen til at jeg ikke nå tok det opp med Stortinget, er at vi er midt oppe i forhandlinger med amerikanerne om dette. Jeg følte at det ikke var riktig i en forhandlingssituasjon å ta en åpen debatt om det. Samtidig følte jeg at det ville være nyttig for oss alle om dere raskest mulig ble kjent med dilemmaet, eller problemstillingene.

Da tror jeg jeg har svart på det jeg fikk spørsmål om.

CARL I. HAGEN: Jeg spurte om man nå kan offentliggjøre det interne regelverket, altså de interne reglene som det har vært snakket om hele tiden her. Så vidt jeg husker fra 1989, rett før forrige valg, var det slik at selv ikke industrien hadde fått kopi eller hadde fått vite om disse interne retningslinjene for praktiseringen av 1959-vedtaket. Jeg spurte også om hva som er årsaken til at de ikke er offentliggjort, og hvis det ikke kan offentliggjøres umiddelbart, hvorfor i hvert fall ikke den berørte forsvarsindustrien kan kjenne de interne retningslinjene for de offentlig ansatte som sitter og praktiserer disse reglene. Den er helt utenfor når det gjelder hva den kan vente.

Utenriksministeren sa at uansett hva vi gjør, vil det ha alvorlige ringvirkninger. Hva er de alvorlige ringvirkninger av at vi sier ja til USAs ønske om å kjøpe M72, og at vi har den holdning at det samarbeid vi har med NATO-landene er godkjent, og det vi selger til NATO, godkjenner vi? Hva er de alvorlige ringvirkninger av å innføre de samme, mer liberale retningslinjer som jeg tror de fleste øvrige NATO-land har? Jeg kan ikke se noen alvorlige ringvirkninger av det.

INGVALD GODAL: Eg fekk ikkje svar på det eg spurte om om konsekvensane i USA av kva som har skjedd i M72-saka. Etter dei signala eg har fått frå norsk forsvarsindustri, er dei redde for at skaden allereie langt på veg er uoppretteleg, og at det kan få svært alvorlege konsekvensar for Penguin-prosjektet.

(SL) UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg skal svare på det siste først. Jeg kan bare bekrefte at akkurat det du her sier, er noe av grunnlaget for min bekymring. Vi kunne godt avsluttet forhandlingene med amerikanerne etter første møte. Da hadde det skjedd som du sier, da hadde det vært ut med M72 - M72 er et amerikansk våpen som vi lager på lisens. Men fordi vi ikke umiddelbart ville gi opp, men se om vi kan komme fram til løsninger som møter Raufoss-problemet i denne saken - men som du selv var inne på, er det problemer som angår våpen og militært materiell langt utover det - så har vi altså tatt mer tid og har forhandlinger på embetsmannsplan. Vi har også kontakter både gjennom statssekretær Hernes og forsvarsminister Holst.

Alvorlige konsekvenser spurte Hagen om. Det som er alvorlig, er at den gledelige ting at vi har fått nedrustning i vest og øst, fører til at det som har vært vårt marked, reduseres. Vi hadde ikke noen store problemer med våre retningslinjer, for vi solgte til våre NATO-allierte. Men kombinasjonen av nedrustning og økende grad av forsvarsteknologisamarbeid, utviklingssamarbeid, delleveranser, har gjort at markedene i NATO-landene er blitt vesentlig mindre for oss. Markedene er da Asia, Afrika og Latin-Amerika, og det er åpenbart at i det øyeblikk vi begynner å selge på Asia, Afrika og Latin-Amerika, drives vi inn på en usikkerhet som kan få alvorlige konsekvenser. Jeg synes for så vidt at vi har et godt eksempel i det som havnet i El Salvador, fordi vi ikke hadde kontroll over det. Men vi kan jo komme i situasjoner hvor dette er ting vi må svare ja eller nei til fordi det blir forelagt oss. Og det er klart at dette har alvorlige ringvirkninger - moralsk.

Så var det dette at vår forsvarsindustri, militærindustri, ikke kjenner til våre retningslinjer. Det er jeg overrasket over å høre, for det er en løpende kontakt mellom våre folk som arbeider med disse sakene, og bedriftene nettopp for å veilede når det gjelder retningslinjene. Jeg har ikke opplevd noen problemer vis-à-vis denne industrien i den sammenhengen.

CARL I. HAGEN: Mitt spørsmål var hvorfor ikke de interne retningslinjene kan offentliggjøres. Det fikk jeg ikke svar på.

Det andre dreier seg om de motortorpedobåtene som det var spørsmål om for noen år siden, hvor det var gitt forhåndstilsagn til en norsk produsent som ville selge sine motortorpedobåter. Da var det et poeng at de ikke kjente til retningslinjene, og ikke hvilke land vi solgte til og ikke solgte til. Hvis det har vært en endring der, er det fint.

(SL)

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Ja, det må ha vært en endring i tilfelle.

Når vi ikke offentliggjør retningslinjene, har det sammenheng med at dette gjelder salg til andre land, og vi vil ikke at andre land skal kjenne til våre interne retningslinjer, f.eks. hvilke land vi mener vi kan selge til. Det kan skape problemer. For det at vi sier nei til et land, nei til at vi har eksport til et land, kan øyeblikkelig skape reaksjoner i det landet på grunnlag av våre interne retningslinjer.

KOMITEENS LEDER: Er det flere som ønsker ordet til dette punktet på dagsordenen? - Det er det ikke. Dermed kan vi gå videre til nest siste punkt, som kanskje også blir det siste.

Sak nr. 4

Forholdet til Sør-Afrika

(GSR) UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg vil igjen orientere om status når det gjelder vårt forhold til Sør-Afrika.

På det nordiske utenriksministermøtet i forrige måned ble det enighet om å holde fast ved det nordiske samarbeidet når det gjelder Sør-Afrika også ved en eventuell nedtrapping i våre forholdsregler overfor Sør-Afrika. Det førte til at vi ble enige om at vi skal gi visum til grupper som kommer på kulturbesøk, seminarer, konferanser osv. Vi vil overlate til idretten selv å bestemme når de vil gjenoppta idrettssamarbeidet. Dette drøfter nå Den internasjonale olympiske komite, men vi har informert idrettsbevegelsen i de nordiske land om at myndighetene ikke vil sette noen sperrer her når Den internasjonale olympiske komite, som de er med i, fatter en avgjørelse.

Vi står fast ved å opprettholde boikotten, og har derfor heller ikke gitt visum til folk som kommer i forbindelse med næringslivssamarbeid. Så kom vedtaket - jeg tror det var så sent som i går eller forgårs - i EF. Vi har i dag vært i kontakt med danskene om dette, og de har orientert oss om at de foreløpig vil holde fast ved den nordiske enigheten. Den eneste forskjell er at danskene vil åpne for import av denne gullmynten fra Sør-Afrika, og det skyldes at EF-vedtaket går på jern, stål og gull. Danskene har en minimal import av jern og stål, men de hadde noe gullimport tidligere som de gjerne vil gjenoppta. Forskjellen på Danmark og de andre nordiske land pr. i dag vil være at danskene importerer gullmynt, men danskene og finnene har informert oss om at de er opptatt av, så snart som mulig, å kunne gjenoppta handelsforbindelsene og dermed også åpne for visum når det gjelder næringslivssamarbeid.

Fra svensk og norsk side har vi stått fast ved det som har vært grunnlaget for den nordiske politikken, og det har vært at ved opphevelse av de fire apartheidlovene, ved løslatelse av alle politiske fanger og ved repatriering av eksil sørafrikanere, mener vi situasjonen er blitt slik at vi etter en generell politisk vurdering bør oppheve boikotten. Jeg kan fortelle at når det gjelder opphevelsen av de fire lovene, er tre av dem lagt fram i parlamentet for å bli opphevet, og den fjerde er på vei. Alle de politiske fangene er foreløpig ikke løslatt, og det er foreløpig ikke foretatt repatriering av eksil sørafrikanere.

Det pågår i disse dager forhandlinger mellom FNs høykommissær for flyktninger og den sørafrikanske regjering som det er grunn til å håpe kommer fram til en

(GSR)

løsning, og da vil repatrieringen skje. I den politiske vurdering vi da vil gjøre sammen med de andre nordiske land i lys av den generelle situasjonen, vil vi først og fremst ha i tankene om en opphevelse av boikotten kan skade de forhandlinger som da måtte være i gang mellom ANC og sørafrikanske myndigheter.

KOMITEENS LEDER: Ordet er fritt.

CARL I. HAGEN: Det står i Aftenposten i dag at det eneste som nå gjenstår fra EFs side, er våpen- og sportsboikotten av Sør-Afrika. Er det som står i avisen, korrekt, eller er det også andre ting utenriksministeren har i tankene?

For det annet vil jeg si at jeg synes Norge umiddelbart i samråd med de nordiske land, bør oppheve sanksjonene.

PAUL CHAFFEY: Hagen har alltid gått inn for å oppheve sanksjonene, så det er ikke noe overraskende.

Vi mener at linjen her bør være at opphevelse av sanksjonene på det enkelte området må henge sammen med reelle og irreversible endringer i Sør-Afrika. Jeg går ut fra - jeg stiller det som et spørsmål - at Regjeringen har kontakt med opposisjonen, og at man f.eks. lytter til ANC i denne forbindelse, for så langt har jeg oppfattet det slik at de råder oss til ikke å gjøre noe med boikott-tiltakene, bortsett kanskje fra visumreglene og det som går på kulturutveksling. Men de viktigste elementene i sanksjonspolitikken, som er den økonomiske boikotten - og for Norges del er oljetransporten spesielt viktig - skal opprettholdes. Og når det gjelder den diplomatiske boikotten, ber de oss om ikke å opprette ambassade før endringene har kommet mye lenger enn det hittil ligger an til.

KÅRE GJØNNES: Ganske kort. Det er vel ingen tvil om den positive utviklingen som skjer i området. Det er klart at det kommer til et skjæringspunkt mellom sanksjoner og samtaler og et normalisert forhold, og på den måten ha et like godt inngrep som når en bruker sanksjoner som et virkemiddel. Det er også etter min mening hevet over tvil at sanksjonene har virket i og med at vi har så sterke ønsker om at de skal oppheves. Det er naturligvis et bevis for at det har vært et virkemiddel som i denne sammenhengen har vært effektivt - til ettertanke for dem som måtte hatt en annen

(GSR) oppfatning.

Når det gjelder den videre framdriften, har jeg ingen sterke reaksjoner i forhold til det utenriksministeren her har lagt opp til fra Regjeringens side. Vi vil for vår del legge avgjørende vekt på det som ANC måtte ha som oppfatning, og at vi ikke skader den dialogen som her skjer mellom sørafrikanske myndigheter og ANC, men at den dialogen må videreutvikles, og så får en vurdere dette fortløpende når tidspunktet kommer og det er naturlig.

Jeg føler at den linjen som utenriksministeren her redegjorde for, også dekker de standpunkt og de vurderinger som vi i Kristelig Folkeparti har gjort når det gjelder det spørsmålet.

JAN PETERSEN: Jeg er enig med Kåre Gjønnes i at denn utviklingen viser at sanksjoner har virket. Jeg for min del har gått inn for det på et tidlig stadium, og har stått på det, og synes at vi nå ser resultatet av det. Men jeg tror ikke vi skal si at det har vært det eneste som har virket. Det har vært et av mange utviklingstrekk som har virket i riktig retning.

Det vi nå ser, er en meget positiv og god utvikling, og jeg må nok innrømme at jeg føler behov for at vi hadde kvittert litt mer enn det vi hittil har gjort for selve den prosessen som er i gang. Jeg har sagt - og kan gjenta det her - at vi burde overveie å oppheve deler av sanksjonspolitikken - ikke fullt ut på det nåværende stadium for det står for mye igjen, men en del ting bør kunne mykes opp nettopp som en kvittering for den utvikling som er i gang.

Jeg oppfattet det slik at et av de kriteriene som brukes, er at det skal fremme selve dialogen og forhandlingene. Da er egentlig spørsmålet: Hva legger man i det? En ting er å presse de respektive forhandlingsdelegasjoner, men noe annet er å sørge for at de har det nødvendige bakland og den nødvendige ryggdekning for å drive de meget kompliserte forhandlinger som foreligger. Nettopp det synspunktet gjør at jeg føler at vi har behov for å kvittere overfor den sørafrikanske befolkning. At det dens regjering nå gjør, går i riktig retning, og det at man ser effekter av det, tror jeg kan være med på å bidra til at den sørafrikanske regjering får ytterligere ryggdekning for å drive videre, for et av de mange spørsmålstegn er hvor langt regjeringens fullmakter vil gå. Kan vi bidra på dette punktet, synes jeg det er viktig.

(GSR)

En av de tingene jeg synes vi nå alvorlig burde overveie, som er mer av symbolsk enn praktisk karakter, gjelder spørsmålet om opprettelse av en ambassade. Det er en del psykologi i dette som jeg synes vil være en riktig kvittering på det nåværende tidspunkt.

Jeg har også et annet synspunkt som gjør at jeg føler at det går i riktig retning, og det er at når man nå skal integrere stadig større deler av den sorte befolkning i det samfunn vi ønsker, må de integreres i en situasjon hvor samfunnet økonomisk er i vekst og fremgang, og at det vil være med på å skape problemer og konflikter. Da synes jeg ikke det er riktig at vi, slik enkelte antyder, nærmest gjør dette til et spørsmål om hva ANC bestemmer på våre vegne. Vi er nødt til å ta egne standpunkt, ha vår egen holdning og gjøre vår egen vurdering når det gjelder dette.

Konklusjonen er at jeg tror man bør overveie å myke gradvis litt mer opp. Hvilke områder det skal gjelde, er vi åpne for å snakke om.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Det er foretatt en avveining av ulike hensyn, og mitt inntrykk er at Regjeringen har foretatt en riktig avveining, hvor en gir kreditt for den utviklingen som har funnet sted ved å lette litt på presset, samtidig som en opprettholder et visst press. Jeg synes det er viktig at en opprettholder et visst press framover også.

Det grunnleggende prinsippet for meg er dette med en mann en stemme, men jeg vet ikke om det ligger i de fire apartheidlovene som utenriksministeren nevnte. Jeg kunne godt tenke meg å høre litt om det.

Ellers synes jeg det er positivt at man vurderer disse sakene i samarbeid med de andre nordiske land, selv om det viser seg at det etter hvert kan bli ganske komplisert.

GUNNAR SKAUG: Ganske kort. Det bør være bred enighet om at ingenting vil være bedre enn at vi får et normalisert forhold til Sør-Afrika. Som utenriksministeren redegjorde for, må betingelsene for at Norge inntar den stilling som det refereres til, være at apartheidlovene blir opphevet, at de politiske fangene løslates og at repatriering finner sted. Jeg synes også at en vektig grunn når det gjelder det standpunkt vi skal ta, er at dette blir resultatet av det samspillet som regjeringen i Sør-Afrika har innledet med opposisjonspartiene, og ikke minst med ANC, og at dette kommer som resultat av den dialogen som nå virkelig er

(GSR) i gang, og som vi ser fruktene av. Det vil forhåpentligvis føre til at situasjonen blir normalisert, og det vil - skal vi si - være fantastisk for hele utviklingen i Sør-Afrika.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Først til Anne Enger Lahnstein som spurte om dette med en person, en stemme, og om det ligger i disse lovene. Nei, men det vil komme; det er iallfall sagt at det skal komme i forfatningen.

Når det gjelder disse lovene - bare for å si litt mer om det - er to av lovene landlover, og går på hvem som eier land i Sør-Afrika. De blir opphevet. Den tredje loven som det ligger inne forslag om å oppheve, går på hvor de svarte skal bo, altså "groups act." Den fjerde og siste loven som er varslet, er raseregistreringsloven. Det er de fire lovene vi viser til.

(LM) Vi har løpende kontakt med ANC. Det er flere av dere som har spurt om det. Vi tar våre avgjørelser, som er drøftet med ANC. Det vi har gjort i Norden, har vært på linje med ANC-holdningene.

Jeg er litt overrasket over det Chaffey sa om ambassade. Vi har fått det inntrykk at det å forandre vårt generalkonsulat til ambassade, er det ingen som reagerer på fordi det faktisk er å få det i pakt med resten av Norden som har diplomatisk representasjon. Det har den fordel at vi flytter til Pretoria, men må samtidig ha kontor i Cape Town fordi regjeringen flytter dit om sommeren. Vi burde i Pretoria få bedre grunnlag for informasjon også fra ANC, som har sitt kontor ikke langt unna Johannesburg. Det ligger altså i våre planer å gjøre det. Jeg kan godt fortelle at problemet der er ikke av politisk art, men av økonomisk. Det er så mye dyrere å ha ambassade enn generalkonsulat, men vi gjør hva vi kan. I våre samtaler med ANC der nede har det imidlertid ikke vært noen reaksjoner på den forandringen.

Til slutt: Pr. i dag er det to grupper som gjennomfører full boikott. Det er De forente stater og Norden. De forente stater har ikke endret på sitt boikottopplegg.

(KML) PAUL CHAFFEY: Bare en liten kommentar i tilfelle misforståelse. Vi er uenig i den oppgraderingen og vi er det uavhengig av hva de andre nordiske landene gjør. Vi er uenig i vedtakene i de andre nordiske landene også. Hvis vi også kunne spare penger ved ikke å oppgradere, ville det være utmerket.

(KML)

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Du er klar over at vi ikke er til stede i hovedstaden?

KOMITEENS LEDER: Er det flere som forlanger ordet til dette punktet? - Det er det ikke.

Sak nr. 3

Eventuelt

CARL I.HAGEN: Jeg har et kort spørsmål til utenriksministeren. Utenriksministrene fra de tolv EF- landene bad i går FN vurdere om Iraks president Saddam Hussein kan stilles for en internasjonal domstol tiltalt for krigsforbrytelser. Vil Norges regjering gi aktiv støtte til det initiativet og det som ligger i det?

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg hørte den nyheten på radioen i morges, og da tenkte jeg på Hagen. Nå må dere ikke misforstå! Jeg tenkte: Hvordan skal jeg svare når han spør om det. Mitt svar vil være at jeg ikke har det ringeste problem med å si at vi støtter initiativet. Det jeg har problemer med, er å se hvordan vi fysisk skal gjøre det. Hvis det er et symbolsk demonstrasjons-utspill, er det helt greit for å markere at han driver med forbrytelser mot menneskeheten - det er jeg enig i. Men jeg ser ikke for meg noen marsje inn i bunkeren, ta ham ut og stille ham for en domstol.

KOMITEENS LEDER: Er det flere som forlanger ordet under Eventuelt? - Det er det ikke. Da takker vi for utvist tålmodighet.

Møtet hevet kl. 20.35.

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 10. mai kl. 13.30

Møtet ble ledet av komiteens leder, Bjørn Tore Godal.

Til stede var: Gunnar Berge, Paul Chaffey, Kaci Kullmann Five, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Gunnar Skaug, Jo Benkow, Hans J. Røsjorde, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Johan J. Jakobsen, Kjellbjørg Lunde, Tom Thoresen, Jørgen Kosmo (for Reiulf Steen), Annelise Høegh (for Siri Frost Sterri), Ingvald Godal (for Jan P. Syse), Anders C. Sjaastad (for Anders Talleraas), Ingrid I. Willoch (for Jan Petersen), Terje Nyberget (for Jens Marcussen), Rolf Ketil Bjørn (for Erik Solheim), Leiv Blakset (for Anne Enger Lahnstein).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Gro Harlem Brundtland, Utenriksminister Thorvald Stoltenberg og handelsminister Eldrid Nordbø.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Jon Ivar Nålsund, spesialrådgiver Ketil Børde, ambassadør Eivinn Berg, ekspedisjonssjef Einar M. Bull, underdirektør Johan L. Løvald (sak 2), fra Statsministerens kontor: spesialrådgiver Jonas Gahr Støre.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Hans Ola Urstad.

Dagsorden:

1. Status i EØS-forhandlingene
2. Eventuelt

Sak nr. 1

Status i EØS-forhandlingene

(EK)

KOMITEENS LEDER: La meg si innledningsvis, før handelsministeren får ordet, at dette er et organ som behandler sakene under taushetsplikt. I den gitte situasjonen er det særskilt viktig, selvsagt, at det skjer, hvis forsamlingen skal fungere etter hensikten - i en situasjon hvor samtlige forhandlingspartnere er inne i viktige faser i forberedelsen av det ministermøtet som starter på mandag. Jeg sier dette for ordens skyld, men regner det som en selvfølge at det respekteres, fordi vi vanligvis ikke har noen problemer med det.

Da gir jeg ordet til handelsministeren.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Jeg kan i tilknytning til det lederen sa, si at selv om jeg vet dere ønsker korte redegjørelser, har jeg på grunn av det ministermøte vi står foran, behov for å bruke litt tid i dag. Jeg håper det er forståelse for det.

Vi står foran et særdeles viktig felles ministermøte i EØS-forhandlingene 13. mai. Som kjent har det vært en del politisk turbulens rundt forhandlingene de siste ukene. Uttalelser og utspill i enkelte EFTA-hovedsteder kan ha bidratt til å skape usikkerhet på EF-hold om EFTA fortsatt står samlet bak ønsket om en omfattende EØS-avtale. Dette er kommet i tillegg til de konkrete problemene vi nå strir med i sluttfasen av forhandlingene.

Jeg vil gjerne gi en kort omtale av den politiske situasjonen i enkelte EFTA-land når det gjelder dette spørsmålet.

Sveits oppfattes i de siste forhandlingsrunder i høynivågruppen å ha gått tilbake på sine standpunkter på enkelte forhandlingsområder. Den sveitsiske kritikken av EØS-avtalen slik den nå avtegner seg, er også blitt forsterket på offisielt plan. På denne bakgrunn er ideen om medlemskap blitt aktualisert i den interne politiske debatt i Sveits.

Sveits tilkjennegir også nå klart at landets interesser ikke kan ivaretas gjennom bilaterale avtaler med EF. I en erklæring fra den sveitsiske regjering i dag kl. 10.30 bekreftes det at Sveits vil delta i de videre forhandlingene om EØS, og det fjerner den tvil som har vært til stede på dette punkt de siste dagene.

Når det gjelder situasjonen i Finland, har kontakter både på statsminister- og handelsministernivå bekreftet at målsettingen fortsatt er å arbeide for en god og omfattende EØS-avtale innenfor de gitte tidsrammer. Denne holdning synes ikke berørt av speku-

(EK)

lasjonene om at Finland på lengre sikt kan komme til å endre sin tilnærming til EF. Fra finsk regjeringshold har en gitt uttrykk for at det i media er skapt et overdrevent inntrykk av at Finland skulle ha endret sin holdning til EØS-prosessen.

Island har besluttet å vende tilbake til forhandlingsbordet. Fra islandsk side fastholdes kravet om frihandel med fisk og fiskeprodukter uten kobling til ressurser, slik vi også gjør. Samtidig signaliserer Island vilje til innrømmelser når det gjelder import av landbruksvarer fra EF, mot lavere tall på islandsk fiskeeksport.

Østerrike presser fortsatt på for at deres medlemskapsforhandlinger skal innledes snarest mulig. Men samtidig utøver Østerrike et aktivt og konstruktivt EFTA-formannskap, som bekrefter at de er opptatt av å få til en god EØS-avtale i påvente av medlemskap.

I Sverige er situasjonen stort sett uforandret hva gjelder spørsmålet om medlemskap. Det arbeides aktivt for en EØS-avtale, samtidig som medlemskapssøknaden forventes overlevert i løpet av sommeren, men etter at forhandlingene om en EØS-avtale er avsluttet. Sveriges økende opptatthet av medlemskap preger de svenske holdningene i forhandlingene. Dette kommer til uttrykk i betydelig kompromissvilje.

Trass i signalene om ulike holdninger blant EFTA-landene når det gjelder framtidige forbindelser med EF, kan det slås fast at samtlige EFTA-land ønsker å videreføre forhandlingene med sikte på å oppnå en god og balansert EØS-avtale. Det har nok sin årsak i noenlunde sammenfallende vurdering av tidsaspektene ved en ny EF-utvidelse og det reelle behov for en EØS-avtale.

Under statsministerens samtale med bl.a. president Delors og EFs formannskap i Brussel tidligere i denne uka fikk vi på ny bekreftet at formelle forhandlinger med EFTA-land om medlemskap tidligst kan komme i gang første halvår 1993. Forhandlingene antas, selv i gunstigste fall, å ville vare fra ett til halvannet år. Med etterfølgende ratifikasjon og fordi en utvidelse antas å måtte skje en bloc, vil avtaler om medlemskap høyst sannsynlig ikke kunne tre i kraft før tidligst midten av 1990-årene. Dette betyr at en EØS-avtale også for de EFTA-land som søker medlemskap, vil ha en varighet på flere år. I tillegg kommer det de facto-samarbeid som vil utvikle seg allerede fra undertegningstidspunktet.

Det er i et slikt tidsperspektiv at de EFTA-land som søker en nærmere framtidig tilknytningsform til EF, ser et klart behov for en EØS-avtale. At det fortsatt knytter seg usikkerhet til utfallet av EFs

(EK)

traktatkonferanser og felleskapets endelige holdning til nye utvidelser, forsterker ytterligere behovet for at en EØS-avtale kommer på plass.

Jeg vil gjerne si litt om hovedspørsmålene i forhandlingene. Jeg vil også understreke at det har vært gjort betydelig framgang i samtlige fem forhandlingsgrupper. På mange områder er vi så å si ved veis ende. Det er derimot en del spørsmål som er av en slik karakter at de må løftes opp på politisk plan. Det gjelder i første rekke domstolsordningen, fisk og spørsmål i forbindelse med økonomisk og sosial utjamning mellom nordlige og sørlige EF-land. Det dreier seg om handelen med landbruksvarer og forslaget om et EFTA-fond.

Dessuten må vi være forberedt på at også andre spørsmål av viktighet for oss kan komme opp på ministermøtet. Det kan gjelde vårt krav om adgang til å utvikle høyere standarder for helse, sikkerhet og miljø på harmoniserte områder, og videre utforming av beskyttelsesklausuler og overgangsordninger, hvor enkelte EFTA-lands krav om lange overgangsordninger kan føre til at avtalen ikke blir iverksatt på sentrale områder før i slutten av 1990-årene, om de skulle bli imøtekommet.

Jeg vil også nevne at spørsmål i tilknytning til konkurransereglene og reglene for statsstøtte kan komme opp.

Når det gjelder domstolen, vil jeg gjerne få bruke litt tid på det, i og med at det, som alle vet, er et uhyre vanskelig spørsmål i forhandlingene. EFTA-landene forutsetter at det i en avtale av dette omfang og denne karakter må etableres en felles og uavhengig EØS-domstol med enekompetanse bl.a. til å fortolke EØS-regelverket og til å bilegge tvister. Også modellen om to pilarer og oppbygging av en effektiv overvåkingsmekanisme i EFTA har hatt som forutsetning en felles EØS-domstol. Den felles ministererklæring fra 19. desember 1990 forutsatte også en felles rettsinstans.

På tross av dette har EF lagt fram en domstolsmodell som innebærer at EF-domstolen uten deltakelse av EFTA-dommere skal ha enekompetanse til å fortolke den delen av EØS-regelverket som tilsvarer EFs egne regler. Dette vil i praksis omfatte store deler av EØS-regelverket, ettersom dette vil bygge på og av og til til dels være identisk med EFs bestemmelser. Langt de fleste saker vil etter en slik modell bli behandlet av EFs domstol, men med fulle rettslige konsekvenser for EFTA-land.

For øvrige EØS-regler tenker EF seg et eget EØS-kammer innenfor EF-domstolen med deltakelse av dommere fra EFTA-landene. Dette kammeret vil i hovedsak

(EK) få ansvaret for institusjonelle spørsmål samt spørsmål om overgangsordninger og beskyttelsesklausuler.

EFTA-landene har gitt uttrykk for at en slik modell er uakseptabel, fordi den innebærer at EFTA-landene i realiteten blir rettslig underlagt EF-domstolen. EF-domstolen vil i så fall være eneinstans for fortolkningen av det regelverk som vil gjelde i EFTA-landene. EFs begrunnelse for dette antas i hovedsak å være knyttet til behovet for å sikre ensartethet i regelutviklingen. EF ønsker ikke bindende uttalelser fra to sideordnede domstoler om hvordan regelverket skal forstås.

For å sikre en domstol som møter EFTA-landenes krav, har de nordiske land på norsk initiativ fremmet tanken om å forenkle funksjonene for en EØS-domstol. Hensikten er å oppnå at domstolen kan ivareta EFTA-landenes krav til rettslig uavhengighet fra EF-domstolen. Mer presist vil dette innebære opprettelse av en rettslig uavhengig domstol med dommere fra EFTA-land og fra EF-domstolen. Administrativt kan EØS-domstolen og EF-domstolen gjerne være knyttet til hverandre, f.eks. gjennom felles sekretærtjenester. EØS-domstolen behøver ikke å avgi bindende tolkningsuttalelser til nasjonale domstoler dersom en slik oppgave ødelegger muligheten for at en kan oppnå en uavhengig stilling. EØS-domstolen må imidlertid ha enekompetanse til å avgjøre tvister mellom de kontraherende parter, herunder tvister som angår fortolkning og anvendelse av EØS-regelverket.

Vi arbeider nå aktivt for å få aksept internt i EFTA for at disse to punktene må ligge i bånn for en løsning. Vi har grunnlag for å tro at kommisjonen vil kunne anbefale en løsning som bygger på denne skissen.

Det pågår for tiden drøftelser blant EFs medlemsland om domstolsordningen. Vårt inntrykk er at disse landene foreløpig ikke har låst sine posisjoner. Spørsmålet vil få en sentral plass under ministermøtet 13. mai.

Overvåking og håndhevelse av konkurranseregelene i EØS byr i denne sammenheng på særskilte problemer for Norge. Disse reglene tar som kjent sikte på å hindre at karteller driver ulovlig pris- og/eller markedssamarbeid eller misbruker sin monopolstilling - til skade for andre bedrifter eller forbrukerne. I dag håndhever kommisjonen EFs konkurranseregler med direkte virkning overfor bedrifter, bl.a. ved bøteleggelse. Dette skjer også overfor norske bedrifter som selger på EFs marked, selv om disse vedtakene bare har rettsvirkning i EF og ikke i Norge eller på norsk territorium.

I forhandlingene er det enighet om at EFTAs overvåkingsorgan skal ha tilsvarende myndighet på konkuranseområder som kommisjonen har i EF i dag.

(EK)

Begge pilarers vedtak forutsettes å få full rettsvirkning overfor bedrifter i hele EØS. Da det her er tale om å overføre myndighet til EFTAs overvåkingsorgan, vil Stortinget måtte inngå EØS-avtalen med 3/4 flertall, i henhold til Grunnlovens § 93. Kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan forutsettes å fordele konkurransesakene mellom seg etter avtalte kriterier, slik at begge organer vil kunne treffe vedtak mot bedrifter under den motsatte pilaren. Dermed skal kommisjonen kunne treffe vedtak som får virkning overfor bedrifter i Norge. Grunnlovens § 93 forutsetter imidlertid at myndighet bare kan overdras til organer i sammenslutninger som Norge er tilsluttet, dvs. til EFTA - og eventuelt EØS - men ikke til EFs organer. Bare dersom EØS-domstolen får det endelige ord i alle konkurransevedtak, vil kravet i Grunnloven være ivaretatt.

EF har gjort det klart at det vil være uforenlig med Roma-traktaten at EF-kommisjonens vedtak skal kunne overprøves av en EØS-domstol. Dermed vil det ikke være mulig for oss å akseptere at kommisjonen treffer vedtak med direkte virkning mot bedrifter i Norge.

Da dette spørsmålet reiser særlige problemer for Norge, arbeider vi nå med å finne en løsning for Norge som vil være forenlig med Grunnloven.

Jeg vil så gjerne si litt om forhandlingene om fisk og fiskeprodukter, som også må betegnes som fastlåste - jeg sa ikke "fastlåst" om domstolen, fordi det der pågår mye arbeid, og det er kontakt og bevegelse. Vi må også være forberedt på at spørsmålet om fisk kommer opp på ministermøtet 13. mai. EF har til nå ikke vært i stand til å samle seg om ett standpunkt i fiskerisektoren. Det er særlig de spanske krav om ressursadgang som har vanskeliggjort dette. Etter det vi vet, står Spania hardt på kravet om ressursadgang på opptil 80 000 - 90 000 tonn fra norske og islandske fiskerifarvann.

Spania er nå under betydelig internt press i EF. Vi har grunn til å tro at de spanske krav i realiteten dreier seg om å finne beskjeftigelse for et visst antall eldre trålere som nå ligger uvirksomme. Samtidig vet vi også at andre EF-land har proteksjonistiske interesser hva gjelder fiskeindustrien, og at de har liten interesse i økt konkurranse fra norsk og islandsk foredlingsindustri.

Uten å fravike vår avvisning av EFs koblingskrav har vi fra norsk side lagt vekt på å bidra til bevegelse i forhandlingene. Som jeg sa i min redegjørelse for Stortinget 12. mars, er vi åpne for å diskutere flere spørsmål knyttet til markedsordningene for

(EK) handel med fisk. I denne sammenheng kan det bli aktuelt å se nærmere på omsetningsordningene, statsstøtte og konkurranseregelene innenfor fiskerisektoren.

Når det gjelder ressursspørsmålene, sa jeg også i min redegjørelse for Stortinget at et samarbeid med EF på dette området må ta sitt utgangspunkt i de prinsipper som er nedfelt i den bilaterale fiskeriavtalen av 1982 mellom Norge og EF. Innenfor denne avtalens rammer er Norge rede til å vurdere løsninger av felles interesser.

Da Spania og Portugal ble medlemmer av EF i 1986, ble det fra norsk side avgitt en erklæring til EF, der en bl.a. sa - og nå vil jeg gjerne sitere:

> I den sammenheng merker Norge seg Det Europeiske Fellesskaps interesse for langsiktige bevaringstiltak og fiskemuligheter for bunnfiskbestander nord for den 62° N, og merker seg videre Det Europeiske Fellesskaps ønske om å bli vurdert tildelt supplerende fiskeadgang i tilfelle av rommelige forbedringer i bestandssituasjonen for slike arter."

Denne erklæringen var vedlegg til St.prp. nr. 15 for 1986-87, og er omtalt der.

Dagens ressurssituasjon har ført til dramatiske kvotereduksjoner for fiskere både i Norge og i EF. Dette er antakelig grunnen til at en omtalt erklæring av 1986 hittil har hatt liten relevans i fiskerisamarbeidet. Med en bedret ressurssituasjon må vi regne med at EF vil aktivisere intensjonen i erklæringen.

Samtidig er situasjonen slik at Spania etter dagens fordelingsprinsipper i EF vil ha liten nytte av eventuelle framtidige tilleggsressurser i norske og islandske farvann. Det er derfor foreløpig uklart hvilken rolle erklæringen av 1986 kan ha i forhandlingene.

Jeg vil gjerne si litt om landbruk. I forhandlingene om handel med landbruksvarer har EFTA-landene sagt seg beredt til å vurdere en liberalisering basert på EFs liste på 72 produkter av særlig interesse for de sørlige EF-land. Hittil i forhandlingene har vi fra norsk side akseptert ca. 30 produkter. Ca. 10 - 12 produkter anses som sensitive. Det er i hovedsak vekthusprodukter, og disse produktene har ikke vært gjenstand for drøftinger. De øvrige vil vi vurdere i lys av framdriften i forhandlingene på andre områder som er viktige for oss.

Vi er fortsatt i forhandlinger om de produkter hvor vi fra norsk side ønsker bedret markedsadgang.

(EK) Det ble nevnt i min redegjørelse av 12. mars. Det samme gjelder samarbeidet om veterinære og plantesanitære spørsmål.

EF har tilkjennegitt misnøye med de resultater som er oppnådd i de bilaterale forhandlingene med de forskjellige EFTA-landene. Det antas å være forklaringen på at EF nå har reist krav om en utviklingsklausul som skal sikre en gradvis liberalisering i EØS av handelen med landbruksprodukter. Dette er en mer omfattende utviklingsklausul enn de som foreligger i de nåværende frihandelsavtaler med EF - både vår og andre EFTA-lands frihandelsavtale - og som ikke har vært særlig operative. EFTA-landenes første reaksjon på EFs forslag om en slik klausul har vært avvisende, men i forhandlingenes sluttfase må vi være forberedt på å vise en viss fleksibilitet.

EF har nå formelt lagt fram et forslag om et eget fond, hvor EFTA-landene skal bidra med direkte finansielle overføringer med sikte på økonomisk og sosial utjamning i EF. En tenker seg her et engangsfond rettet mot prosjekter innen miljøvern, infrastruktur og utdanning. En del av EFTA-landene har vært lite entusiastiske til tanken om å skulle bidra til et slikt fond. Fra norsk side har vi imidlertid inntatt en åpen holdning.

Som jeg har sagt tidligere, har vi fått gjennomslag for retten til å opprettholde høyere standarder på områdene helse, sikkerhet og miljø. Når det gjelder retten til å videreutvikle nasjonal lovgivning på disse områder i forhold til harmoniserte regler, har vi fra norsk side, med støtte fra de øvrige EFTA-land, lagt fram et forslag til traktattekst for å sikre dette. Vi har forutsatt at en slik adgang ikke skal tjene proteksjonistiske formål.

Kommisjonen har reagert avvisende på EFTAs utspill under henvisning til at det kan gi ulik regelutvikling i EØS. De peker også på at dette vil gi enkelte EFTA-land en rett som det enkelte EF-land ikke har. På begge sider arbeides det fortsatt med sikte på å komme fram til løsninger på dette området som begge parter kan godta.

Så til beskyttelsesklausuler og overgangsordninger. EFTA-landene har som kjent fremmet krav om beskyttelsesklausuler for økonomiske sektorer hvor særlige problemer vil kunne oppstå. Fra norsk side er det fremmet krav om beskyttelsesklausuler når det gjelder kapitalbevegelse, fri bevegelse av arbeidskraft og for offentlige innkjøp i offshoresektoren. Det ser nå ut til at avtalen istedenfor beskyttelsesklausuler som dekker spesifikke sektorer, vil inneholde en generell beskyttelsesklausul. Den vil gi avtalepartene rett til å av-

(EK) gjøre selv på nasjonalt grunnlag å sette avtaleforpliktelsene til side innenfor enhver sektor når økonomiske, sosiale eller regionale forhold skulle tilsi det. Det vil også være slik at avgjørelsen om å iverksette nasjonale beskyttelsestiltak ikke skal kunne overprøves av domstolen - forutsatt selvfølgelig at vi følger de prosedyrer om varsling som jeg har omtalt tidligere.

I arbeidet med beskyttelsesklausulen har vi ikke minst vært opptatt av å ivareta våre intersser i offshoresektoren. Etter Regjeringens oppfatning vil det system som nå avtegner seg, kunne dekke våre behov på en tilfredsstillende måte. I denne sammenheng har vi også lagt vekt på at en generell klausul vil gi oss større fleksibilitet til å fortolke våre egne behov.

Når det gjelder overgangsorndinger, har kommisjonen gitt uttrykk for at de krav EFTA-landene til sammen har, er for mange og overgangsperiodene i flere tilfeller for lange. De har - som jeg har nevnt tidligere - påpekt at resultatet av EFTAs samlede overgangskrav ville innebære at store deler av EØS-avtalen ikke ville tre i kraft før mot slutten av 1990-tallet. Det er ikke til å komme forbi at det ligger et problem her som vil kreve at EFTA går igjennom sine krav på nytt. Det er heller ikke i EFTA-landenes interesse at avtalen inneholder overgangsordninger av for forskjellig lengde og karakter. For Norge hører dette ikke til de vanskeligste problemene.

La meg bare føye til her at dette går ikke på de spesielle overgangsordningene som jeg har omtalt før, for farlige stoffer på miljøsektoren. Der har vi helt spesielle ordninger.

Jeg vil gjerne si noen få ord om de såkalte transittforhandlingene som EF fører med Østerrike og Sveits, der det foreløpig ikke er noen løsning. Dersom disse forhandlingene ikke fører fram, risikerer vi at transportområdet ikke kommer med i en framtidig EØS-avtale. Det vil i så fall ha den konsekvens for Norge at våre skipsfarts- og landtransportinteresser ikke blir ivaretatt. Det er ikke sannsynlig at det vil foreligge noen avklaring på dette spørsmålet til ministermøtet på mandag. Alle anstrengelser gjøres nå for at det felles ministermøtet på mandag skal kunne legge grunnlaget for å løse vanskelige, utestående spørsmål i forhandlingene.

Som ledd i forberedelsene til ministermøtet har vi på norsk side arbeidet aktivt på mange plan for å bidra til dette. Våre ambassadører i samtlige EF-hovedsteder har gjort henvendelse på høyt nivå i de

(EK) respektive utenriksministeriene. Videre har utenriksministeren hatt møte med EFs formannskap og sin spanske kollega, og jeg har hatt kontakt med mine EFTA-kolleger. I tillegg har statsministeren under sitt besøk i Brussel hatt samtaler med kommisjonens president og det luxembourgske formannskap.

Det er nok en alminnelig oppfatning på begge sider at dersom ministermøtet ikke gir avklaring på flere av de hovedspørsmål jeg har redegjort for, vil forhandlingene gå inn i en svært vanskelig periode, med alvorlig risiko for at timeplanen ryker. Skjer det, og forhandlingene trekkes ut utover sommeren uten resultater, frykter vi at prosessen vil tape sitt momentum, og at den politiske interessen blir svekket. Det er derfor mye som står på spill. Jeg har tillit til at EFTA-landene vil gå inn i sluttforhandlingene med vilje og evne til å finne løsninger. Det innebærer at alle parter, både EFTA og EF, må være innstilt på å ta og gi, uten å gi avkall på kravet om at det endelige utfall må ha en akseptabel balanse for alle parter.

KOMITEENS LEDER: Ordet er fritt.

(SL) KACI KULLMANN FIVE: Først til domstolsløsningen, som er meget komplisert og helt sentral i forhandlingene - noe vi alle har vært klar over gjennom lang tid - og hvor det nå synes som om man har et håp om å finne løsninger. Det synes jeg er meget positivt.

Det er vanskelig å få tak i detaljene gjennom en slik gjennomgang som vi har hatt nå, så derfor spørsmål om hva som ligger i det utspill man nå tenker seg fra norsk side, som handelsministeren beskrev gjennom å si at EØS-domstolen skulle ha enekompetanse til å avgjøre tvister på EF/EFTA-området hva vedrørte - så vidt jeg oppfattet henne - tolkning og anvendelse av EØS-regelverket. Handelsministeren fortsatte med å si at hun trodde man her hadde laget et opplegg som kommisjonen ville kunne akseptere. Hva er det i dette som er forskjellig fra det man tidligere har lagt frem? Jeg er ikke i stand til umiddelbart å se hvor forskjellen ligger. Det vil jeg gjerne ha en utdypning av.

På fiskerisiden ble det sagt at det fra Regjeringens side var vilje til å se på omsetningsordninger, statsstøtte og konkurranseregler. Det har jeg ingen problemer med at man ser på. Men jeg vil også der gjerne vite hvilke ting man tenker seg utover det som allerede ligger i EFTA-avtalen om frihandel for fisk, hvor det jo er ganske betydelige endringer i forhold til dagens norske regelverk, særlig for prisstøtte, som vi har vært vant til å operere med hittil.

Landbrukssiden ble kommentert med at man går lenger i å se på muligheten til å finne ordninger. Men som handelsministeren sa, 10-12 varer, særlig veksthussiden, er sensitive og har ikke vært drøftet. Oppfatter jeg det riktig når jeg forstår det dithen at man heller ikke nå ønsker å gå inn på disse 10-12 produktene? Og hvilke 10-12 produkter er det Regjeringen her tenker seg å skjerme?

Jeg vil gjerne vente med å gi ytterligere kommentarer på disse sentrale punktene til jeg har fått svar på disse spørsmålene. Jeg vil bare si med en gang at når det gjelder beskyttelsesklausuler og overgangsordninger, har jeg selvfølgelig ingen problemer med å støtte det opplegget Regjeringen synes å ha.

PAUL CHAFFEY: Jeg har tre spørsmål.

Når det gjelder domstol, fikk jeg inntrykk av at en EØS-domstol på det konkurranserettslige området mer eller mindre er uaktuelt fordi det, som handelsministeren sa, vil være i strid med Romatraktaten. Og så sa hun noe om spesielle ordninger for Norge. Kunne handelsministeren si noe mer om hvilke ordninger det

(SL) vil være snakk om, og om tilsvarende ordninger vil være aktuelle for andre EFTA-land, eller om vi vil ha helt spesielle domstolsordninger for vår egen del.

Det andre gjelder de 30 landbruksproduktene som tilsynelatende er uproblematiske. Er dette produkter som, hvis vi importerer dem, vil få konsekvenser for andre eksportører, jeg tenker f.eks. på eksportører i den tredje verden, og at vi vil få en vridning av importen på den måten, altså importere mer fra de sørlige EF-landene og mindre fra eksportører i den tredje verden?

For det tredje - helse, sikkerhet og miljø og dette at EFTA-landene krever rett til å gå foran på dette området. Nå er det formuleringer i Romatraktaten som i hvert fall i teorien gir medlemslandene i EF en viss rett til å gå foran hvis det er helse, sikkerhet og miljø inne i bildet. Den formuleringen som er foreslått fra EFTA-landenes side, er det en formulering som er svært forskjellig fra de klausulene som allerede finnes i Romatraktaten?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg synes det var en grei oversikt over forhandlingssituasjonen. Den utdyper det bildet vi for så vidt har hatt av hva som er på gang, og hvilke problemer en står overfor.

Jeg forstod handelsministeren slik innledningsvis at det var fare for at det var en viss usikkerhet i EF om samtlige EFTA-lands ønske om en omfattende EØS-avtale. Det understreker viktigheten av at i hvert fall ikke Norge bidrar til en slik usikkerhet. Jeg håper at ministermøtet mandag rydder av veien tvil om at EFTA-landene vil ha en omfattende EØS-avtale. Jeg synes dette i seg selv er ganske bekymringsfullt.

Når det gjelder helse, sikkerhet og miljø - det er ikke så lett å få med seg alle detaljer - nevnte handelsministeren at det kunne gjenstå problemer på en del områder. Gjelder det først og fremst kollisjonen mellom retten til å ha og til å utvikle egne standarder på helse, sikkerhet og miljø og Cassis de Dijon-prinsippet, altså at miljøstandarden skal ha fortrinnsrett fremfor en gjensidig godkjenning av varer? Er det der problemet ligger? Jeg vil gjerne ha en liten utdypning av det. Det er klart at retten til å utvikle høyere standarder på miljø et stykke på vei vil bli undergravd dersom en på basis av Cassis de Dijon-prinsippet må slippe inn varer som har en lavere miljøstandard enn det vi ønsker.

(SL) Når det gjelder det som ble sagt om beskyttelsesklausuler, synes jeg også det virker ganske betryggende. Hvis vi kan sette dem inn på nasjonal basis ut fra de kriterier handelsministeren nevnte, uten at det overprøves av domstolene, virker det som en brukbar ordning.

Når det gjelder domstolsspørsmålet, vil jeg gjerne ha utdypet litt det samme som Chaffey var inne på. En ting gjaldt den felles EØS-domstolen, hvor EFTA har et felles forhandlingsstandpunkt. Men så forstod jeg også at på enkelte områder kan EF-kommisjonen ut fra dens regelverk gjøre vedtak overfor bedrifter i EFTA-land, hvis jeg ikke misforstod, og at dette ikke vil være forenlig med Grunnloven fordi det vil være et organ som Norge ikke deltar i, som treffer en overnasjonal beslutning med virkning for oss, og at en her arbeider med en løsning for Norge. Er det i tilfelle en separat løsning som bare Norge har behov for? Og har en et bilde av hva den i tilfelle vil bety?

Når det gjelder fiskeriordningen, forstod jeg ikke om man er innstilt på en ny forhandlingsposisjon for Norge, eller om en står fast på den tidligere. Jeg har forutsatt at en står fast på den tidligere, hvor en avviser koblingen mellom markedsadgang og ressurser. Når det gjelder referatet av erklæringen fra 1986, er det en indikasjon på at en kan tenke seg en forhandlingsløsning hvor en bygger inn en slik intensjonserklæring - at en ikke gjør noe konkret nå i EØS-avtalen, men at en bare avgir en intensjonserklæring om at en har muligheten for å drøfte slike spørsmål hvis ressursutviklingen skulle bli positiv? Jeg vil gjerne høre om det var det som lå i at den erklæringen ble vektlagt her.

Til slutt et generelt spørsmål: Er Regjeringen innstilt på å forandre, justere, vår forhandlingsdelegasjons mandat på noe område på dette tidspunkt? Det ble vel ikke sagt eksplisitt, annet enn at en må vise fleksibilitet. Og det er en jo nødt til i en sluttfase for å få i land en avtale. Foreligger det fra Regjeringens side noen konkrete forslag til endringer av forhandlingsinstruksen på disse eller andre områder som her har vært drøftet?

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Jeg synes også det var en grei redegjørelse, men jeg synes spørsmålene som gjelder domstolens og kommisjonens kompetanse, virker uhyre kompliserte og veldig lite egnet til raske løsninger, hvor man også har tidspress på seg.

(SL) Jeg har et spørsmål, og det gjelder det man nå har oppnådd, nemlig å få hjemmel til generelle beskyttelsestiltak på nasjonal basis, hvor disse overprøves av andre organer enn de nasjonale. Jeg kan umulig forstå at det kan være noen vinning, sett fra EFTA-siden. For det er klart at de som har glede av et rettssystem, det er alltid de svakeste og minste parter, det viser seg på alle områder av livet, også på det internasjonale området. Jeg går ut fra at et beskyttelsestiltak fra EFTAs side vil kunne møtes med mottiltak fra EFs side, og mottiltaket vil da heller ikke være gjenstand for noen rettslig prøvelse, går jeg ut fra. Så dette er kreftenes frie spill. Det er ganske klart at den minst betydelige parten her er den som har mest å risikere når man gir avkall på rettslig prøving. Det forundrer meg noe at akkurat EFTA-siden ser ut til å ha kjempet frem en slik svekkelse av egen posisjon. Jeg har full forståelse for at EF har glede av en slik åpning for fordeler for den dominerende part. Jeg bare lurer på om man har overveid den siden av saken?

(GSR)

JOHAN J. JAKOBSEN: Først et litt mer formelt spørsmål. Det er bl.a. fra handelsministerens side antydet visse justeringer i forhold til det forhandlingsopplegg som Norge har stått på fram til i dag. Selv om en del av de mulige justeringer var litt vage i formen, vil jeg likevel stille spørsmål om dette møtet i "den utvidede" er ment å være et møte hvor en vil be om politisk ryggdekning for å kunne foreta bestemte justeringer med tanke på ministermøtet den 13., eller om dette møtet er mer av - skal vi si - orienterende karakter, og at en ikke ber om justert forhandlingsfullmakt. Det er litt viktig med tanke på dette møtets status å få det besvart.

Når det gjelder redegjørelsen forøvrig, er den ganske omfattende, og jeg synes personlig også ganske komplisert når det gjelder særlig dette med domstolspørsmålet. Jeg synes det er reist betimelige spørsmål både fra Kaci Kullmann Five, fra Kjell Magne Bondevik og Fridtjof Frank Gundersen, som jeg vil imøtese svar på. Jeg har egentlig ikke noen kommentar utover det at det er litt vanskelig sånn på strak arm å få full klarhet i hva som skiller det norske initiativet som en jobber for å få EFTA-tilslutning til, fra det som tidligere har vært EFTAs opplegg når det gjelder domstolsystemet. Men det var det som lå i Kaci Kullmann Fives spørsmål, så vi får avvente svar på det.

Det er også litt uklart når det gjelder miljøsektoren. I visse faser av forhandlingene har det vært skapt inntrykk av at en faktisk hadde fått et betydelig gjennombrudd i forhandlingene i retning av å ha en nasjonal rett til å opprettholde og utvikle høyere standarder når det gjelder helse, sikkerhet og miljø. Jeg velger å tolke redegjørelsen slik at dette foreløpig ikke kan sies å være på plass, og at det i sluttfasen av forhandlingene fortsatt kan bli justeringer i forhold til det som har vært EFTAs posisjon når det gjelder helse, sikkerhet og miljø.

Det som ble sagt om at en har fått aksept for mer generelle beskyttelsesklausuler, var kanskje noe av det mest interessante og positive, hvis det i det ligger at en på ensidig nasjonalt grunnlag kan gjøre visse foranstaltninger og sette direktiver og andre bestemmelser ut av kraft uten muligheter for inngripen fra domstolens side. Det er likevel et spørsmål: Kan andre land gjøre innsigelser mot en ensidig nasjonal beslutning? Kan en aktivisere en beskyttelsesklausul og sette deler av regelverket ut av kraft, uten at dette kunne anfektes av andre EØS-land? Eller kan det med utgangspunkt i protester fra et annet EØS-land likevel bli domstolsak ut av det? Men som sagt, det mest interessante er at en synes å ha kommet et stykke videre når det gjelder den uklarhet som har hersket omkring spørsmålet beskyttelsesklausuler/overgangsordninger.

(GSR)

Når det gjelder fisk, må jeg si at jeg er litt usikker på relevansen i 1986-erklæringen i forhold til arbeidet med en EØS-avtale, en erklæring som vel er knyttet til de bilaterale forhold og de årlige bilaterale forhandlinger mellom EF og Norge når det gjelder fisk, forhandlinger som i stor grad har gått ut på å bytte kvoter; at en løpende har vurdert muligheten for å gi EF noe større kvoter, men da som en motytelse mot større kvoter for norske fiskere i EF-sonen. Jeg regnet med at det spørsmålet ville dukke opp, så jeg har tillatt meg å sjekke dette litt. Her er det snakk om årlige forhandlinger, nærmest rullerende avtaler bilateralt mellom Norge og EF. At de skal kunne trekkes inn i en varig avtale som et operativt element, stiller jeg meg noe undrende til, men vi får høre hvordan dette blir utdypet videre, på bakgrunn av de spørsmål som allerede er stilt.

Når det gjelder landbruket, var det her antydet at en kanskje måtte gå ut over den aksepten av de ca. 30 produkter som foreløpig lå i "boet." Mitt spørsmål er: På bakgrunn av at Island har endret sin forhandlingsposisjon når det gjelder landbruk, kan det tenkes at man også kan få de øvrige EFTA-land til å akseptere former for koblinger mellom landbruk og andre elementer i avtalen, og at en faktisk kan oppleve at en her får koblinger mellom fisk, som er et problemområde, og en aksept av en større andel av de 72 produkter som EF opprinnelig har satset på?

KOMITEENS LEDER: Når Gunnar Berge har hatt ordet, har en representant for samtlige partier hatt ordet, og selv om lista er lenger, vil jeg foreslå at handelsministeren kommer inn med en første kommentar.

GUNNAR BERGE: Dette er et forum for utveksling av synspunkter og med adgang til å stille spørsmål. Fra min side blir det mer generelle kommentarer til situasjonen.

Det har vært reist spørsmålet om alle EFTA-land egentlig er lojale deltakere i forhandlingssituasjonen lenger på bakgrunn av at de har søkt eller gitt uttrykk for at de vil søke medlemskap. Jeg synes det som står fram som klarere nå enn før etter møtene i Brussel og på bakgrunn av handelsministerens redegjørelse er at alle, uansett hva slags syn de har på medlemskapsspørsmålet, har behov for en EØS-avtale i inntil flere år. Så kunne man kanskje si at ja, men er det så farlig, da? Det vil være et kjempeproblem hvis man kom på etterskudd fra det tidspunktet det indre markedet trer i funksjon, nemlig den 1. januar 1993. Mitt spørsmål er egentlig: Erkjennelsen av at også de som

(GSR)

har søkt medlemskap, ikke under noen omstendighet kan oppnå medlemskap før det har gått flere år, har kanskje gjort dem til mer lojale forhandlingspartnere fordi man har behov for en god EØS-avtale i en viss periode, også de som har tenkt seg å bli medlemmer? Jeg synes at det som framstår som klarere og klarere for oss, er at vi må ha ønske om og har behov for en god EØS-avtale, for en må ellers stille spørsmålet: Hva er alternativet for vårt vedkommende og for norsk næringsliv?

Ellers når det gjelder de konkrete spørsmål om domstol, oppfatter jeg handelsministeren dit hen at dette er en redegjørelse for forhandlingssituasjonen, og at man egentlig ikke kan si noe endelig her i dag om hva som vil bli sluttresultatet, men at dette er et særdeles problematisk område, som også er det inntrykk en har fått tidligere.

Når det gjelder spørsmålet om fisk, må jeg for min del si at hvis det skulle være en konsesjon som kunne bidra til at vi fikk en tilfredsstillende avtale når det gjelder adgang for norske foredlede produkter til EF, at man er villig til å forhandle om fordeling av en kvote som skyldes økte ressurser i norsk sektor, så er det noe man ikke bør ha store problemer med å kunne overveie. Det har ingenting med det å gjøre som enkelte har sett som et stort problem, nemlig at vi skulle miste kontrollen og styringen med våre egne fiskeressurser. Det er et annet spørsmål, slik jeg ser det, men dette gjelder altså fordeling av økte kvoter som følge av økt ressursgrunnlag. Det synes jeg framstår som en fornuftig løsning, hvis det er det bidraget som kunne hjelpe til at vi fikk en tilfredsstillende avtale på dette for oss veldig viktige området.

Det tredje spørsmålet gikk på beskyttelsesklausul. En generell beskyttelsesklausul må betraktes å være like bra som spesifikke beskyttelsesklausuler på de ulike områdene, for jeg går ut fra at det er forutsetningen at de skal være av samme verdi som om vi hadde en for hvert enkelt felt som dette gjelder.

Når det gjelder det siste spørsmålet som ble reist om helse, sikkerhet og miljø, oppfatter jeg det slik at den norske forhandlingsposisjonen opprettholdes, og at man kjemper for en løsning i samsvar med det som har vært norske synspunkter, og så får vi se hvordan det går.

Til slutt: Jeg oppfatter heller ikke handelsministeren slik at hun konkret har bedt om synspunkter på eller vurderinger av endrede forhandlingsposisjoner i dette møtet, men det ligger i sakens natur at hvis forhandlingssituasjonen er vanskelig, og man ser det som sterkt ønskelig og viktig å få til en avtale, så kan ikke alle sitte og tviholde på sine eksisterende posisjoner;

(GSR)

da blir det ingen avtale. Jeg går derfor ut fra at vi er innforstått med at kanskje også Norge kommer til et punkt hvor man må vurdere den situasjonen.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Jeg vil gjerne føye til - og burde hatt det med i redegjørelsen - det som Fridtjof Frank Gundersen sa, at dette virkelig er å pløye ny mark fra begge sider, og det er nok også grunnen til at det har vært litt vanskelige for-handlinger, og antakelig også grunnen til at EF har rygget tilbake på sin posisjon, at en kanskje ikke hadde sett alle konsekvenser av det som stod i minister-erklæringen av desember 1990. Jeg er også helt enig i det han sa om at vi føler at dette ikke er noe som man skal avgjøre i en sen nattetime, og derfor er jeg ikke sikker på at vi har den endelige løsningen i Brussel. Men det som er viktig, er at det er i bevegelse, og at vi nærmere oss en løsning.

Så til Kaci Kullmann Fives første spørsmål. Jeg oppfattet det slik at det gikk på domstolen i forhold til det å fortolke EØS-regelverket og bilegge tvister. Det med konkurranseretten er en annen side av domstolens oppgaver. Du spurte om hva som er nytt i forhold til den norske/nordiske skissen av EØS-domstolen som går på dette med å fortolke regelverket og bilegge tvister, og det er, som jeg sa, at vi har antydet at en ikke behøver å avgi bindende tolkningsuttalelser til nasjonale domstoler. Det har vært en god del motforestillinger mot det, men nå er det slik også fra enkelte viktige medlemslands side at de ikke er så sikker på at det kan være umulig, så dette er også i bevegelse. Det er svar på spørsmålet på det punktet.

Chaffeys spørsmål om domstolen oppfattet jeg slik at det gikk på konkurranseområdet, og du spurte om hva som er spesielt for Norge. Som jeg sa, har vi når det gjelder dette med konkurranseretten, en EFTA-posisjon. Men jeg tror jeg vil si det på den måten i dette organet at i realiteten er det slik at et par land har ikke grunnlagsproblemer med å få direkte rettsvirkning av EF-domstolen på sine territorier, mens andre - og det gjelder våre nordiske naboland - mener at dette skal de kunne klare å tilpasse seg til. I dette ligger også at vi jobber med en spesiell løsning for Norge, men vi er ikke i mål, som jeg sa.

Så tilbake til Kaci Kullmann Five som spurte om hva som ligger i at vi skal se på markedsordningene. Jeg brukte bevisst uttrykket at "vi skal se på" dem, for det er et stort arbeid som må gjøres. Når det gjelder statsstøttereglene, må vi se nærmere på disse hvis vi vil ha helt like regler. Det fiskeriministeren har sagt, og det ble notert med stor interesse, var at når det

(GSR) gjelder statsstøtte i fiskerisektoren, har enkelte EF-land mer gunstige ordninger enn vi har, for de har direkte investeringsstøtte, så hun utfordret den danske fiskeriministeren på det punktet.

(EK) Når det gjelder omsetningsformene ellers, har vi full frihandel. Men vi har en del nasjonale ordninger i Norge som vi vil vurdere nærmere. Dette arbeidet har vi ikke kommet særlig langt med, og det vil vi måtte komme tilbake til. Vi ber ikke om tilslutning til noen posisjon på dette området.

Når det gjelder spørsmålet om de 10 - 12 produktene som anses som sensitive i listen på 72 produkter, har vi - som jeg sa - ikke vært i forhandlinger om dem. På spørsmålet om det kan bli aktuelt å forhandle om dem, er svaret ja, men i så fall bare på gjensidighetsbasis. For en del av disse produktene har vi, som jeg nevnte i redegjørelsen 12. mars, fremmet krav om bedre markedsadgang også fra vår side. Her er det en spesiell situasjon.

Jeg har svart på Chaffeys spørsmål om domstolen. På spørsmålet om de 30 produktene vil ha noe utslag for andre land utenom dette området, kan jeg si at dette er en preferanseordning for EF-land.

Så spurte Chaffey om retten til å gå videre med høyere standarder - og da kan jeg kanskje samtidig svare på Jakobsens spørsmål. Det er for så vidt ikke så rart om det oppstår en del spørsmål, fordi miljøvernsektoren er stor, og jeg føler ikke at jeg hver gang, og særlig ikke i denne redegjørelsen, kan gjenta alt som gjelder miljøvern. Det ser ut som om vi har funnet en tilfredsstillende løsning på retten til å opprettholde standarder. Det vi strir med, er retten til å gå videre på dette området. Vi har foutsatt å skulle ha felles regelverk med høyere standarder. Det vi butter i, er at vi da ber om en rett som ikke det enkelte EF-land har. Jeg vil gjerne understreke her at vi ikke ber om noen ny forhandlingsposisjon på dette området, fordi vi vet at det fra alle partier er lagt stor vekt på dette. Vi forsøker å få det til på en eller annen måte.

Da har jeg vel også svart på Bondeviks spørsmål om hva problemene på miljøvernområdet først og fremst består i. Det er altså retten til å gå videre med høyere standarder, og ikke til å opprettholde standarder. Vi jobber også for å få inn i erklæringen føre var-prinsippet, og når det gjelder de forskjellige varegruppene, syns jeg vi har gjort betydelig framgang og ligger godt an. På en rekke av de farlige produktene føler jeg at vi får til ordninger som er bra for Norge. Hovedproblemet er retten til å gå videre med høyere standarder. Det andre tror jeg stort sett vi skal løse.

(EK)

Når det gjelder Cassis de Dijon-prinsippet, vet vi, bortsett fra på en del farlige stoffer, at det ikke er noe som sier at retten til fri varehandel overgår alle andre omsyn. Det har jeg svart grundig på på et spørsmål i Stortinget. Det er også ut fra det prinsippet anledning til å ivareta hensyn til sikkerhet, helse og miljø. Men det er et par saker som EF-land har tapt for domstolen. Ser vi nærmere på de sakene, er ikke det så rart, for det er nokså utilslørte proteksjonistiske hensyn som har ligget bak, og det blir ikke godtatt. Men har man reelle hensyn til helse, sikkerhet og miljø, er det grunnlag for å vinne fram med det i forhold til Cassis de Dijon-prinsippet.

Det ble spurt om domstolen, og det har jeg for så vidt svart på tidligere, både på det som går på konkurranseretten, og det som går på å fortolke regelverket. På spørsmålet om vi ber om ny forhandlingsposisjon på fiskeriordningen, gjør vi ikke det. Vi holder fast ved at vi ikke aksepterer kobling mellom ressursadgang og vårt krav om frihandel med fisk. Som jeg sa i min redegjørelse, har vi et bilateralt samarbeid med EF basert på avtalen av 1982. Det eksisterer et brev fra 1986 som gir EF et grunnlag til å ta opp forhandlinger om utvidet ressursadgang nord for 62° N. De har ikke brukt det, og hvilken rolle det kan komme til å spille, er i og for seg ikke klart for oss ennå, fordi Spania her er et hovedproblem. Men selv om det ble aktivisert og vi hadde gått med på at de en gang i framtida skulle få utløst noe ressurser, ut fra det brevet som ligger i den bilaterale avtalen, er det ikke sikkert at det er Spania som ville fått det. Det er ennå uklart hvilken betydning brevet kan komme til å spille, men det er et faktum at det ligger der.

Så spurte Bondevik og også flere andre, bl.a. var Gunnar Berge inne på det samme, om hvor det er vi ber om nytt forhandlingsmandat, hvor er det egentlig vi orienterer mer om problemstillingene vi står overfor. Det eneste punktet hvor vi egentlig ber om nytt forhandlingsmandat, er på området beskyttelsesklausuler, og der mener vi at vi får en minst like god ordning som den vi har. Hvis vi er formelle, har vi da et mandat som går på det sektorspesifikke. Vi mener vi kan få en generell ordning som er minst like god, og det er på overgangsordninger, på domstol, på landbruk og på fisk. Jeg har antydet hvordan vi ser på forhandlingene, og hvilke problemer Regjeringen føler vi står overfor, men jeg ber ikke konkret om noe nytt forhandlingsmandat.

Så til Fridtjof Frank Gundersen, som var skeptisk til utløsing av sikkerhetsklausuler, og antydet at det som ble satt i verk av mottiltak, heller ikke ville være underlagt domstolsprøving.

(EK) Men det vil det. Det er det som gjør at vi føler at vi har oppnådd ganske bra resultater på dette området. Vi har fått rett til å utløse bruk av beskyttelses-klausulen på nasjonalt grunnlag forutsatt at vi følger varslingsrutiner som vi må være enige om. Vårt skjønn som ligger til grunn for utløsingen, kan ikke overprøves av domstolen. Derimot kan mottiltakene overprøves. Dette er noe vi er fornøyd med. Men det er klart at en selvfølgelig også vil tenke seg om før en utløser beskyttelsesklausulen. Det som har vært vitsen, er at hvis det oppstår en for oss eller andre alvorlig situasjon på dette området, har vi denne sikkerhetsventilen.

Jeg tror jeg skulle ha svart på det som var av spørsmål.

(KML)

KOMITEENS LEDER: Før vi går videre på lista, har jeg lyst til å komme med et par formelle synspunkter, som har en viss betydning etter mitt skjønn. Det tror jeg det er god hevd for i den utvidede utenrikskomite: Komiteen gir ikke mandater. Regjeringen kan fremme sine synspunkter, og den kan be om reaksjoner. Det er det som nå skjer. Men det kan ikke være slik at vi gjennom å "gi mandat" endrer det som er det grunnleggende, etter dette møtet som etter alle andre møter: Regjeringen jobber videre for egen regning og risiko, uten at noe parti er bundet opp til at det er gitt eller ikke gitt mandater i denne forsamling.

Jeg sier dette fordi flere av spørsmålene har gått på: Ber man om forandret mandat? Det er etter mitt skjønn en feilaktig problemstilling, hvis man er helt bokstavelig. Jeg skjønner godt at det ikke er det som ligger i det, men det kan være greit å ha dette helt klart for seg, for ellers kommer man kanskje litt ut og kjøre i forhold til oppfatningen av hva dette møtet har vært - om man først skulle ønske seg ut på kjøretur.

Jeg vil spørre om det er alminnelig enighet om denne oppfatningen av situasjonen. - Det ser det ut til å være. Kaci Kullmann Five?

KACI KULLMANN FIVE: Jeg bad om ordet bare for å gi deg full aksept på det.

ROLF KETIL BJØRN: Så vidt jeg skjønner, er fortsatt spørsmålet om fisk, markedsadgang og ressursadgang et problem som ikke er løst. Det gjelder også spørsmålet om konsekvenser for norsk lovverk når det gjelder fiskeriene. Jeg vil gjerne vite hvilken del av lovverket dette vil få betydning for. Gjelder det f.eks. råfiskloven? Gjelder det adgangen til den form for støtteavtale mellom Norges Fiskarlag og staten som man har hatt nå i de senere årene? Vil det få konsekvenser for disse.

Oppdrettsloven er for så vidt foreslått forandret, så den er tilpasset EF - det vil bli lagt opp til en tilpasning der iallfall.

Det andre jeg også vil ha litt mer utdypet, gjelder det at man skal gå med på å forhandle med EF om fordeling av økte ressurser. Det var nevnt et brev som var underskrevet tidligere. Hvis man går inn for å åpne for at EF skal få adgang til en del av ressursøkningen på en eller annen måte - for økte ressurser må det bli, ressursene er på et lavmål nå, så man vet

(KML)

at ressursene vil måtte øke - er det klart at det vil i realiteten bety at man gir dem adgang til ressurser, det vi har sagt at vi ikke ville gjøre for å få markedsadgang. Det var vel i går statsministeren hadde sagt på TV at man kunne løse problemet ved hjelp av nåværende avtaler med EF. Man har jo i dag avtaler med EF som går inn på å bytte fiskeslag, og hvis man utvider i kraft av det, vil man i realiteten kunne gi dem ressursadgang. Jeg vil gjerne ha kommentarer til det, for jeg synes det høres ut som om realiteten blir det samme som vi har hevdet til nå at vi ikke kunne gå med på. Jeg kan i hvert fall ikke se noen forskjell her.

For å ha et bilde av hva det dreier seg om: Spania har forlangt mellom 80 000 og 90 000 tonn torsk, og vi har et totaltak på ca. 120 000 tonn. Det vil si at de i realiteten ønsker 75 pst. av totalkvoten. Det er jo litt skremmende at det er snakk om så mye.

Det tredje jeg vil spørre om, gjelder det statssekretærutvalget som var nedsatt for å vurdere en erstatning av konsesjonsloven. Jeg vil gjerne vite om det har kommet til noen konklusjon. Foreligger det noen resultater fra dette utvalget?

KJELLBJØRG LUNDE: Ei eventuell ny type domstolsordning, som eg forstår handelsministeren no er inne på å lansere i forhandlingane, synest eg høyrest nokså usikker ut og vanskeleg å få tak i i forhold til det som har blitt skissert tidlegare, og har vore oppe i forhandlingane før. For meg verkar det slik at om ein skal finne ei løysing, er det EFTA-landa som må gje ytterlegare på dette området. Sjølv om handelsministeren seier at ein i sluttfasen skal gje og ta, verkar det som ein framleis gjev, og ein kan ikkje rekne med at ein får så mykje frå andre sida.

Er det mogleg å få litt meir konkretisert kva desse spesielle ordningane for Norge eigentleg skal innehalde, kva ein har tenkt seg i forlenginga av det som er sagt så langt? Eg reknar med at handelsministeren har forståing for at desse formuleringane, som ein sikkert har brukt mange timar, nattetimar, på å tenkje ut til dette møtet, ikkje er så lette slik med ein gong å ha eit heilt grunngjeve standpunkt til. Eg er glad for at vi har fått presisert at det er Regjeringa sitt ansvar. Det kan hende at vi ikkje klarer å uttrykke oss heilt presist og seie frå kva vi eigentleg meiner på dette grunnlaget - om vi meiner at dette høyrest bra ut eller ikkje. Eg må seie at eg har mange spørsmål. Eg håper at ein kan seie noko litt meir konkret slik at vi kan kome ut litt mindre forvirra enn iallfall eg er på dette tidspunktet.

(KML)

CARL I. HAGEN: Først et par kommentarer til redegjørelsen. Vi vil gjerne gi støtte til Regjeringen på det punkt at man var beredt til å vurdere å liberalisere ytterligere når det gjaldt de 72 produkter og en utviklingsklausul for videre liberalisering. I den forbindelse ble det sagt at Norge må være fleksible. Jeg synes at vi her bør være relativt imøtekommende.

Vi er vel også enig i Regjeringens holdning om å være åpen når det gjelder et EFTA-fond. Jeg vil spørre: Kan Regjeringen bidra til at man i realiteten gjør noe med denne lange unntakslisten og de lange overgangsordningene som EFTA nå ber om, slik at man prøver å forkorte både tidselementet og omfanget av unntak, og at vi i Norge nå kan vise imøtekommenhet overfor EF?

Jeg merket meg at det er meget betydelige problemer, og på slutten sa handelsministeren helt klart at man ikke kan se bort fra at det er alvorlig fare for at vi i realiteten kan få en utsettelse av timeplanen. Da har jeg spørsmål, i realiteten til statsministeren: Hva om EØS-forhandlingene ikke gir ønskede resultater undertegnet 24. juni, men begynner å drive fordi man ikke finner løsning på overvåkingssystemet og på domstolsystemet? Hva om Sverige leverer sin medlemskapssøknad i sommer, mens EØS-forhandlingene fortsatt pågår, fordi man ikke er kommet i havn, og hva hvis Sveits gjør det samme, og det begynner å røre på seg i Finland? Ble det i møtet med Delors berørt det scenario hvor man ikke kommer i havn på forsommeren, og en del land avklarer at de ønsker å satse på medlemskap? Ble det berørt om det vil medføre en endret tidsmulighet for EF?

Det er sagt at det ikke er snakk om for-handlinger om medlemskap før 1. januar 1993 og under forutsetning av at EØS-forhandlingene kommer i havn nå i sommer, 24. juni. Hvis så ikke skjer, slik at perioden mellom en undertegning av en EØS- avtale og medlemskaps-forhandlinger blir mye kortere, vil det få noen betydning for EFs vurdering av eventuell raskere igangsettelse av medlemskapsforhandlinger, i realiteten muligheten for at de pågående EØS-forhandlinger forandres til medlemskapsforhandlinger? For det virker jo litt rart at man bruker lang tid på EØS-forhandlinger hvis nesten alle land på EFTA-siden har signalisert at de vil ha medlemskap. Da ville det være naturlig at spørsmålet om omgjøring av de eksisterende forhandlinger, i forhold til medlemskapsforhandlinger, dukket opp, selv om det selvsagt blir en mer bilateral type forhandlinger. Jeg vil gjerne høre om det ble berørt i samtalen med Delors.

Så gjelder det nasjonal beskyttelsesrett, som handelsministeren nevnte. Er det en tilsvarende nasjonal beskyttelsesadgang i EF-landene? Hvis det

(KML)

ikke er det, virker det som om vi har en helt åpen klausul til selv å sette i gang proteksjonistiske tiltak uten at EF har noen mulighet til å svare, fordi vi har suveren rett til å bestemme. Og hvis noen EF-land gjør det, kommer domstolene til å stoppe det. Er det slik at EF-landene har gitt oss blankofullmakt til proteksjonisme uten noe overnasjonalt organ til å stoppe det, uten at de selv har noe tilsvarende? Er det slik å forstå at de ikke kan komme med såkalte mottiltak mot den beskyttelse vi påberoper oss? Hvis de kaller det mottiltak mot beskyttelsestiltak, kan de da komme unna med det?

Til slutt vil jeg si at jeg er enig i det Gunnar Berge sa om fiskeriene og den fleksibilitet man kan bruke når det gjelder økte ressurser.

KACI KULLMANN FIVE: Etter å ha fått svarene fra handelsministeren, er det lett å gå over i den fasen å skulle gi noen kommentarer på det. Jeg vil være meget kortfattet. Domstolene er jo et særdeles vanskelig område - det er det ingen tvil om etter å ha hørt spørsmål og svar her nå. Men jeg har ikke innvendinger fra Høyres side mot det hovedopplegg som man her forsøker å nå gjennom med.

På fiskesiden forstår jeg at man fortsatt avviser kobling til ressursadgang. Jeg er enig i det, men vi får ikke noen problemer med henvisningen verken til 1982-avtalen, slik handelsministeren gjorde i sin redegjørelse i mars, eller til brevet fra Eivind Reiten i 1986.

På landbrukssiden ser jeg ikke problemer med det som er sagt fra handelsministeren verken når det gjelder utviklingsklausul eller fleksibitet og vilje for øvrig på det punktet, slik Hagen også viste til.

Jeg vil oppsummere fra min side med å si at handelsministeren og Regjeringen har full støtte fra Høyre i dette spørsmålet, også til bevegelse i forhandlingene som kan bringe oss nærmere en helhetlig løsning. Vi vil vurdere eventuelle bevegelser fra Regjeringen i forhandlingene med det målet for øye at det skal gi oss en helhetlig løsning som er akseptabel, og i den forbindelse har det vært sagt mye både fra meg og andre om at det er totaliteten og sluttsummen som til syvende og sist er det som kommer til å avgjøre.

Jeg vil ønske Regjeringens representanter lykke til i det meget vanskelige arbeidet man her står foran, og også understreke at man har full støtte i dette. Jeg gjentar det til protokollen, fordi det til tider kan synes vanskelig å få gehør for at dette faktisk er Høyres posisjon. Derfor vil jeg understreke det også her.

(KML)

PAUL CHAFFEY: To helt korte spørsmål, først i forhold til helse, sikkerhet og miljø, hvor et spørsmål fra Bondevik forvirret meg litt fordi Cassis de Dijon-prinsippet ble trukket inn. Jeg går ut fra når vi krever retten til å gå foran, og det traktatfestes, at det også gjelder harmoniserte EF-standarder, for det er jo på de områdene vi vil få de største problemene i forhold til helse, sikkerhet og miljø - altså at det er en generell rett til å gå foran EFs standarder og rett til å stenge bestemte varer ute fra markedet hvis vi har behov for det.

Det andre spørsmålet gjelder et begrep som har dukket opp i media i det siste, "EØS light" - etter sveitsisk oppskrift, at man etter behov velger ut deler av regelverket som man ikke vil skal være med. Med en så omfattende bruk av beskyttelsesklausuler, Fridtjof Frank Gundersen var inne på dette, vil man få et halvveis regelverk, hvor man selv på ensidig grunnlag kan gå ut, og hvor man heller ikke får noen enhetlig domstolsordning, men hvor bl.a. Norge må stå utenfor på det konkurranserettslige område fordi det er i strid med Grunnloven, og det er stor tvil om vi får ordninger vi ønsker for fisk, landbruk og miljø. Mitt spørsmål er om en avtale som den nå avtegner seg, er i tråd med Regjeringens ambisjon om en omfattende og balansert EØS-avtale som vil ivareta Norges behov på 1990-tallet, og være et alternativ til medlemskap i EF. Eller vil avtalen ligge nærmere "EØS light" - en form for ubalansert frihandelsavtale?

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Først spørsmålene fra representanten Bjørn. Når det gjelder oppdrettsloven, fremmet ikke vi forslag om å endre den av hensyn til tilpassingen i EØS, men av hensyn til mangel på kapital i næringen. Det tror jeg skulle være velkjent.

Når vi sier at vi vil se på markedsordningene, vil vi også se på råfiskloven.

Så spurte representanten Bjørn om statssekretærutvalget som har sett på konsesjonsloven. De er godt som ferdig med arbeidet sitt, og hovedtrekket i arbeidet bygger på det jeg sa i min redegjørelse allerede før jul. Enkelte har spurt: Hvorfor har vi ikke fremmet forslag når det gjelder dette. Da vil jeg gjerne gå tilbake til det som skjedde like etter at denne regjeringen overtok. Det ble da holdt et møte mellom EF og EFTA der vi fra EFTAs side sa at vi var villig til å vurdere, og i vårt tilfelle vurdere endring av konsesjonsloven på tre vilkår: Tilfredsstillende beskyttelsesklausuler, overgangsordninger og institusjonelle løsninger. Jeg mener at vi har fått oppfylt to av disse. Vi har ikke fått oppfylt det tredje før domstolen er på plass, så vi mener det må

(KML)

være galt av oss å fremme forslag om endringer i konsesjonsloven før vi er sikker på at vi har alt. Jeg har lyst til å understreke dette, for det er flere som har spurt om det. Men arbeidet er så godt som ferdig.

Kjellbjørg Lunde spurte om domstolen og nevnte at det kunne være vanskelig å ha krystallklare meninger om dette. Det skjønner jeg godt. Det tror jeg alle føler. Det lå i det jeg sa om domstols- og konkurransereglene at vi ikke har gitt opp å finne en ordning - en balanse - innenfor rammen av vår grunnlov som samtidig gir oss mest mulig ensartet behandling av konkurransesaker. Det er vi tjent med, og det er her vi foreløpig ikke har funnet gullegget. Vi vil helst finne en løsning som ikke er særnorsk,men jeg antydet at det heller ikke er utelukket. Jeg kan imidlertid ikke på dette tidspunktet gå inn på hva en slik særnorsk løsning vil innebære. Men hele poenget ligger selvfølgelig i at alt det vi gjør, må være i pakt med Grunnloven.

Så til Carl I. Hagen: Vi har bidratt til å korte ned overgangsordningene i betydelig grad, for vi følte også at det var nokså meningsløst at store deler av avtalen ikke skulle tre i kraft før på slutten av 1990-tallet. Det var jo ikke akkurat det vi var ute etter, så det er nok andre som har en jobb å gjøre der. Men de har også begynt, så på det punktet er vi optimistiske.

Hagen spurte: Har EF tilsvarende adgang til å utløse beskyttelsesklausul på nasjonalt grunnlag? Det har EF som avtalepart, EF samlet, men ikke det enkelte EF-land, så det er ikke sikkert alle i EF-parlamentet er like glad for dette. Men vi har nå fått det, og det er vi glad for.

Så til Chaffeys spørsmål: Ja, det er akkurat på det harmoniserte nivå vi jobber med retten til å gå videre. "EØS light" er den sveitsiske sjefsforhandlerens spesialuttrykk. Det er ikke den slags avtale vi ser for oss, og ikke det vi ønsker, som sikkert alle vet. I og med at Chaffey fortsatte litt i beskrivelsen av den, vil jeg nevne at det er et annet uttrykk som også svirrer rundt i papirene, nemlig "opting out", som Sveits har ønsket å få til, at det er visse deler av avtalen de ikke skal bli med på i tillegg til retten i sikkerhetsklausulene, og det har selvfølgelig ikke vi noe særlig sans for. EF har helt bestemt satt seg imot det. Så det vil jeg tro er "out", uten at jeg skal si noe endelig om det i dag.

Jeg tror det var de spørsmålene jeg har fått.

(SL) STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det var spørsmålet fra Hagen. Det var riktignok et flerleddet, hypotetisk spørsmål, men jeg skal kommentere noen av de punktene det inneholdt.

Handelsministeren har redegjort for det jeg vil kalle timeplan og tidsperspektiv for varigheten av en EØS-avtale, selv for de land som har bestemt seg for å søke medlemskap, eller allerede har søkt. Den innebærer at det vil gå minst tre år fra EØS-avtalen trer i kraft til det er nye medlemmer inne i EF. Det er den klare vurderingen ikke bare av presidenten selv, men også av de andre som vi møtte, og som tilhørte ulike miljøer, både parlamentet, rådets sekretariat og EF-formannskapet - nå Luxembourg - på regjeringssiden.

Så spurte Hagen om det ville endre timeplanen dersom EØS-avtalen skulle bli forsinket. Det gjør det egentlig ikke, fordi det er EFs interne arbeidsplaner og prosesser, deres besluttsomhet når det gjelder å ordne opp i sitt eget bestikk, som gjør at man ikke vil ta opp diskusjoner av formell art omkring medlemskapsforhandlinger før etter 1. januar 1993. Det betyr at om nå det skulle skje at EØS-avtalen ble forsinket, så - jeg hadde nesten sagt - bryr ikke EF seg om det. De bryr seg ikke om det i den betydning du spør om, fordi det de holder på med, er å gjøre seg ferdig med arbeidet med politisk og monetær union, med regjeringskonferansene rundt det, og også med andre ting som vedrører sluttføringen av det indre marked i 1992.

Nå ser jeg det som ikke hensiktsmessig å diskutere hypotetiske spørsmål omkring at vi ikke skal lykkes med å sluttføre avtalen i mai-juni, for det var en så klar holdning, ikke bare fra EFTA-landenes side, som handelsministeren har erklært, men også så klart markert av viktige krefter i EF som for oss er avgjørende, nemlig kommisjonen og også andre - Luxembourg - at man ønsker å gjennomføre nå. Og da er det om å gjøre å stå det løpet. Og det har lite med spørsmålet om eventuelle fremtidige medlemskapssøknader å gjøre.

Det var en liten runde i sted om dette med grunnlovssiden og domstolen i forhold til de andre nordiske land. Handelsministeren nevnte at vi har et verre problem enn andre i den sammenhengen. Det har det vært flere runder på. Jeg tror det er én ting man skal være klar over, og det er at Sverige har startet en prosess med grunnlovsendringer, for Sverige har valg i høst. Jeg tror Sverige og vi har nokså parallelle bestemmelser når det gjelder måten og tidspunktene for grunnlovsendringer. Men de er i en situasjon hvor de kan gjennomføre grunnlovsendring i løpet av ratifikasjonsprosessen. Norge er i en annen situasjon. Om dette skulle bli aktuelt for oss, har vi ingen mulig-

(SL) heter i vår grunnlov til å foreta endringer før 1. januar 1993. Men det er faktisk grunnlovsforslag på gang i Sverige, noe som har sammenheng med at de vil sikre seg at de ikke får grunnlovsmessige problemer med de ulike ting som kan være aktuelle for Sverige i årene framover.

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Det var bare et lite spørsmål. Vil det være en forutsetning for en EØS-avtale at samtlige land ratifiserer den? Kan det tenkes at den kan ratifiseres av f.eks. tre eller fire land?

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Avtalen må ratifiseres av alle EFTA-land, og selvfølgelig av EF.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det er en krangel innad i EF om de skal ha en så omfattende prosedyre, eller om de skal ratifisere som EF.

CARL I. HAGEN: Så hvis Norge på grunnlag av vedtak som Stortinget måtte fatte, ikke ratifiserer, blir det ingen EØS-avtale for de andre EFTA-landene heller?

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det blir iallfall formelt en meget vanskelig situasjon, tror jeg.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Vi har ikke forutsatt at en slik situasjon skal oppstå.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Nei, det er nettopp det.

KOMITEENS LEDER: Da går vi over til sak nr. 2,

(SL)

Sak nr. 2

Eventuelt

KOMITEENS LEDER: Høyres parlamentariske leder, som har lovlig forfall, har bedt utenriksministeren gi en kort redegjørelse for det norske svar på den amerikanske forespørsel om bistand til kurderne i Irak.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Vi fikk anmodning fra amerikanerne om støtte til det arbeid som den flernasjonale styrken gjør i Nord-Irak for å hjelpe flyktningene der med leirene. Anmodningen gikk ut på tre ting: en militær enhet, telt og mat.

Telt og mat sendte vi med en gang, så det kan vi kutte ut her. Det er på vei.

Militær enhet - det vil jeg si rett ut til dere at jeg synes var en vrien ting. På den ene siden ønsket jeg å opprettholde den tradisjon vi har i Norge for ikke å sende militære enheter utenom NATOs område uten at det er innen en FN-ramme. På den annen side var det et meget godt og viktig formål, og hvis ikke noen hadde trådt til øyeblikkelig i Nord-Irak, hadde det vært enda større tap av menneskeliv. Det er det ingen tvil om.

Nå løste dette seg av seg selv, fordi det etter nærmere undersøkelser av behovet viste seg at det i løpet av kort tid kom 15 000 soldater i området. Det som nå opptok de internasjonale styrkene, var å få FN til å overta i området - alle er opptatt av at det ikke skal bli en fast ordning som varer de neste 40 år, som vi har sett andre steder i verden - og at FN raskest mulig skal komme inn med repatriering og under trygge forhold få flyktningene tilbake til de områdene de kom fra. Til det arbeidet var det - i motsetning til de 15 000 som tok seg av flyktningene umiddelbart - 77 personer fra FN. Det som er den skrikende mangel, er FNs muligheter til å trå til og gjøre sin del av jobben. Det har igjen ført til at vi først og fremst bruker våre ressurser gjennom Høykommissæren, FNs generalsekretær og representanter for Irak, og til oppbyggingen av det apparatet som skal til for å starte hjemføringen av flyktningene.

Det var det korteste svaret jeg kunne gi, leder.

(SL)

KACI KULLMANN FIVE: Jeg er tilfreds med at det ble svart. Noen få kommentarer til innholdet i svaret.

Jeg må fra vår side gi uttrykk for at jeg synes det tok lang tid før Norge var i stand til å komme opp med et svar hva gjaldt den biten som utenriksministeren for sitt vedkommende beskrev som en "vrien ting", nemlig den militære enheten. Vi i Høyre har ikke prinsipielle motforestillinger av den karakter som utenriksministeren her la hovedvekten på, mot å kunne ha stilt opp med militære styrker i den situasjonen som forelå, som var en meget spesiell og særdeles alvorlig situasjon. Jeg har lyst til å gi uttrykk for at vi ikke har prinsipielle motforestillinger mot den type bistand i en slik eller parallelle situasjoner - en situasjon hvor for øvrig meget viktige allierte stiller opp, og hvor man blir bedt av sentrale allierte om å stille opp. Så kommer selvfølgelig en vurdering på et gitt tidspunkt av hva som er hensiktsmessig, og av hvor hjelpebehovet da ligger. Men jeg vil gjerne gi uttrykk for at det er Høyres oppfatning at vi ikke må komme i en situasjon der andre land oppfatter oss slik at det er fåfengt å henvende seg til Norge med annet enn spørsmål om ren humanitær bistand i en situasjon som også kan kalle på annen type bistand.

PAUL CHAFFEY: Jeg vil kort si at jeg er enig i de vurderinger som utenriksministeren har gjort både på det praktiske og det prinsipielle planet. Vi mener at vi skal holde på at den typen militært engasjement bør skje i FN-regi. Vi synes godt man kunne holdt på det samme prinsippet for noen måneder siden, da det ble sendt militære enheter ut av landet som ikke var i FN-regi.

Men jeg har et spørsmål. Det er om utsiktene for en FN-kommando over de militære styrker som nå står i Nord-Irak. Det har vel vært et forslag fra EFs side om at de skal under FN-kommando. Hvilke land er det som utgjør et problem i forhold til at det kan skje? Jeg går ut fra at Norge ikke har noen innvendinger?

HANS J. RØSJORDE: For det første vil jeg si at jeg synes det tok altfor lang tid fra man fikk henvendelse og til man reagerte på det ene punktet, når det gjelder militære enheter. Ellers slutter jeg meg til de kommentarer som er gitt fra Høyres side når det gjelder det punktet.

Det som jeg kunne tenke meg å spørre om, er først og fremst: Var det på noe tidspunkt noen

(SL) problemer med å kunne svare fysisk med en avdeling fra Forsvaret hvis man hadde ønsket det? Det er det ene. Jeg forstod det dithen at man i forbindelse med aktiv støtte av den art vurderte forholdet til Grunnloven. Jeg vil gjerne vite hvilken konklusjon man da trakk. Det tredje er: Er henvendelsen lagt død når det gjelder militær støtte fra USAs side? Og det fjerde: Er man innstilt på å sende en militær enhet dersom FN skulle komme med en tilsvarende henvendelse?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg er enig med utenriksministeren i at dette var en sak som ikke var helt enkel, fordi formålet åpenbart var viktig og godt. Og det var viktig å opptre slik at vi ikke ble oppfattet som negative til selve operasjonen. Men jeg er enig i at skal vi delta i den typen operasjoner, er det en fordel at de er i FN-regi. Når det gjelder operasjonene i Gulfen, så var de om ikke direkte i FN-regi, så iallfall under FNs autorisasjon. Og det har gjort at vi har slakket litt på det strenge prinsippet.

Det andre som måtte være et problem for oss - som Røsjorde var litt inne på her nå i spørsmåls form - er Grunnlovens bestemmelser om kommando over norske styrker. Jeg vil gjerne at utenriksministeren utdyper det. Det ville forbause meg litt hvis noe parti uten videre går inn for å sende militære styrker nedover hvis de skulle stå under fremmed kommando. For det har vi ikke tillatelse til å gjøre ifølge Grunnloven. Jeg vil anta at det vil være et av problemene hvis vi skulle sende norske militære.

(GSR)

JOHAN J. JAKOBSEN: Veldig kort. Jeg vil gjerne si at den linje som jeg oppfatter at Regjeringen har ført gjennom hele Gulf-krisen, nemlig at en har lagt størst vekt på hva som tjener saken og mindre vekt på symbolene, er en linje som fortsatt har Senterpartiets støtte. Jeg forstår at det siste som er sagt fra utenriksministerens side, er en videreføring av den linje som Regjeringen, med Stortingets støtte, har fulgt så langt.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Først Gulfen - bare for å minne om det: "Andenes" var der for å delta i kontrollen av at FNs embargo ble opprettholdt. Det var oppgaven, slik at den var direkte knyttet til en FN-oppgave. Feltsykehuset hadde som oppgave - naturlig nok - å ta seg av sårede, og det interessante er kanskje at de pasientene som kom til feltsykehuset, var irakere som var blitt skadet av miner og slikt. Så langt når det gjelder Gulfen.

Så til dette med at det tok tid å gi svar. Det som ble klart ganske raskt, var at Forsvaret kunne stille med militære enheter, men de ville ikke være i stand til å ha de enhetene klare før i slutten av mai. Og er det noe jeg er glad for, så er det at vi brukte tid på å undersøke hva det virkelig er behov for. Den anmodning som vi fikk, var også gått til land i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa, så det var en massehenvendelse.

Når det gjaldt telt og mat, var det ikke noe tidsspille fra vår side; det ble sendt med en gang.

Når det så gjaldt militære enheter, foretok vi en inngående vurdering fordi det var en vanskelig sak, og den var vanskelig fordi formålet var godt; det var ikke noen tvil om at det var viktig å forsvare flyktningene.

Så forholdet til Grunnloven. Jeg kan lese den juridiske betenkning vi fikk her:

> "Grunnloven inneholder ikke noe direkte krav om innhentelse av Stortingets samtykke for å kunne delta i en operasjon som "Provide Comfort" så lenge styrker fra landvernet ikke vil bli benyttet. Denne sakens spesielle karakter bør imidlertid tilsi at den fremlegges for Stortinget i form av en stortingsproposisjon."

Dette er nøkkelen. Det er altså en mulighet, men dette burde vært drøftet i Stortinget.

(GSR)

Det er viktig for meg at det har vist seg ikke å være det helt store behovet. Behovet var større på andre områder. Vi snakker for øvrig om styrker som kunne komme i kamp, og jeg føler ansvar for hver eneste person som vi sender ut av landet i en slik situasjon. Jeg tror det er farlig at vi sammenligner oss med stormaktene som har eget etterretningsgrunnlag og egne kontaktordninger som gjør at de har et eget informasjonstilfang som gir eget grunnlag for å legge opp strategien. Vi er en liten, liten enhet i en slik sammenheng, og vil derfor ikke ha et selvstendig grunnlag for å vurdere hvordan våre folk brukes. Det synes jeg er en meget alvorlig ting, og det skjønner også stormaktene; de har ikke noe problem med det. Det eneste problemet vi har hatt, er en del artikler her hjemme, men ellers har vi ikke hatt noen vansker med å forklare dette. Det er heller ingen andre nordiske land som har gjort det, svært mye ut fra samme vurdering. Vi har ikke fått noen henvendelse om å sende militære enheter nå. Jeg tror det er full forståelse for at vi ikke gjør det. Vi er et av de land som arbeider mest aktivt for å prøve å støtte opp om FN, slik at de kan komme i gang, og den flernasjonale styrken er også sterkt opptatt av å få FN til å overta, både i Nord-Irak og på flyktningenes hjemsteder.

Så er det spørsmål om hvilke land det stanser opp på. Først og fremst Irak, som har inngått avtale med FN om at flyktningene skal vende tilbake i sikkerhet, men foreløpig har de ikke gått inn for at FN-styrkene er de som skal garantere sikkerheten. Derfor har engelskmennene, som dere vet, foreslått politistyrker. Hvordan sikkerheten skal ivaretas, forhandles det nå om med Irak.

Det andre problemet er at når FN-organene prøver å få ressurser, får de det svar fra de vanlige giverland at de nå har satset så mye ressurser på den akutte situasjonen i Nord-Irak at de ikke har ressurser å gi til FNs mer langsiktige plan. Det er et av problemene for å komme i gang med å hjelpe flyktningene tilbake til sine hjemsteder.

Jeg tror jeg har svart på de spørsmålene jeg har fått.

HANS J. RØSJORDE: Bare ganske kort. Kan jeg tolke svaret fra utenriksministeren dit hen at dersom det hadde vært vilje til det, hadde det også vært mulig å svare på anmodningen som gjaldt militære enheter. Jeg tolker svaret på den måten.

Jeg vil gjerne understreke at for det parti jeg representerer, er det ikke et "must" å sende

(GSR)

tropper ut av landet til enhver tid, men det er et poeng å få klarlagt om det er mulig. I den sammenheng vil jeg gjerne også si at vi mener at det har en viss betydning i forbindelse med signaleffekten overfor våre allierte at vi etterkommer de anmodninger som også andre, mindre land - så vidt jeg har forstått - har vært i stand til å svare på.

Jeg har fått forståelsen av at hvis det er vilje til det, så gir Grunnloven oss muligheter for å gjennomføre dette. Jeg viser i den sammenheng til Tyskland-brigaden som var underlagt britisk kommando, så vidt jeg husker.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det var til det siste, for jeg vil nødig at det Røsjorde nå sa, skal bli stående som det eneste og siste som blir sagt om forståelsen av Grunnloven på det punkt.

Det kunne vært interessant og sett mer av den juridiske betenkningen, og jeg har litt vanskelig for å forstå og tro at hvis bare saken blir sendt til Stortinget, så kan en nærmest se bort fra Grunnlovens bokstav. Stortinget er selv nødt til å vurdere en slik sak i forhold til Grunnloven. Jeg minner om at da vi behandlet spørsmålet om feltsykehuset, var det nettopp presiseringen av kommandoforholdene det var lagt betydelig vekt på for å understreke at det ikke skulle være i kollisjon med Grunnloven, nemlig at det stod under norsk daglig kommando, og at det var plasseringen av sykehuset som var britisk anliggende, og ikke de daglige kommandoforhold. Jeg tror ikke at det å forelegge saken for Stortinget i seg selv er nok. Det må være selve kommandoforholdene og de norske styrkene som er avgjørende for hvorvidt dette er i strid med Grunnloven. Jeg vil ikke kommentere dette videre, men jeg ville anta at det ikke er så enkelt som bare å forelegge saken for Stortinget.

INGVALD GODAL: Me er no heldigvis i den situasjonen at me får stadig meir av overnasjonalitet, styrkt folkerett og praksis på fleire område i samsvar med små lands interesser. Eg vil berre understreke at det er viktig at me steller oss slik at me viser vilje til å delta på linje med andre der det er praktisk, økonomisk og politisk rett å gjera det, og at me i praksis ikkje får ei arbeidsfordeling der nokon skal gjera grovarbeidet og andre skal drive humanitært arbeid og gjera det som er lett. Det er maktpåliggjande for oss at me stiller opp på linje med andre, for i gitte situasjonar ventar me solidaritet frå andre, og då må me også vera villige til å vise den typen solidaritet når vi får spørsmål om det.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Sist inntegnede taler er Jo Benkow, men jeg vil antyde at vi etter det innlegget ikke lar det utvikle seg til en alminnelig debatt om synsing når det gjelder dette.

JO BENKOW: Jeg har tenkt å bidra til å stoppe det.

Det som utenriksministeren har sagt, er at han for sin del forholder seg til det som ble referert hva angikk Grunnloven, og at det var hans grunnlag. Om han senere hen kan få juridiske betenkninger som kan anfekte det, er for så vidt irrelevant, men det som er sikkert, er at utenriksministeren her ikke påberoper seg absolutte sperrer i Grunnloven. Det må være helt klart. Og så får eventuelt Kristelig Folkeparti, hvis behovet melder seg, mene noe annet en annen gang, om det er nødvendig.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det ble vist til at andre små land stilte opp. Ja, det er Nederland. Men da må jeg få lov til å si at det er stor forskjell på Nederland og Norge. Nederland har en rik tradisjon når det gjelder globalt engasjement, og det betyr også noe i dag. Det betyr at de bl.a. har sitt eget grunnlag for informasjonstilfang, noe som vi ikke har. Og jeg går ut fra at alle er enige om at vi ikke skal sende enkelte nordmenn ut av landet og sette dem under kommando hvor vi fra norsk side ikke har et eget grunnlag for å vurdere deres sikkerhet og hva de er med på. Det føler jeg ansvar for, og et slikt ansvar tror jeg enhver norsk regjering vil føle.

Så spurte Røsjorde om det er vilje til å etterkomme anmodningen om militære enheter. Jeg har sagt at det ble en mye enklere sak enn jeg fryktet da jeg fikk den på bordet, men jeg vil gjerne at dere skal få på bordet hvordan jeg har gjennomgått de forskjellige utviklingstrinn her. Det viste seg at behovet ikke var der, slik at det ble ikke det problemet, men jeg nølte meget med å gå inn på noe slikt av de grunnene jeg her har envnt. Og så viste det seg at heller ikke de andre nordiske land gikk inn på det. De andre nordiske land - da tenker jeg spesielt på Danmark og Sverige - arbeider nå sammen med oss for å prøve å sette FN i stand til å ta sin del av jobben.

KOMITEENS LEDER: Ber flere om ordet under Eventuelt?

(GSR)

INGVALD GODAL: Sist fekk vi ei orientering om ei sak som er av spesiell interesse for Kongsberg og Raufoss. Det vart sagt at visse forhandlingar var på gang. Kan det seiast noko meir om den saka no?

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Nei, ikke noe annet enn at visse forhandlinger fremdeles er på gang. Det er ikke blitt lettere med tida.

KOMITEENS LEDER: Er det flere som vil spørre om noe under Eventuelt? - Det er det ikke.

Møtet hevet kl. 15.30.